

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องปัญหา และแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษา นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อให้การวิจัยดำเนินการไปตามความมุ่งหมาย ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับ ดังนี้

1. การประกันคุณภาพการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
2. แนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 2.1 ความหมายของคุณภาพ
 - 2.2 ความหมายของคุณภาพการศึกษา
 - 2.3 ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 2.4 ประโยชน์ของการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 2.5 แนวทางการดำเนินการ ไปสู่การประกันคุณภาพการศึกษา
 - 2.6 กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา
3. การประกันคุณภาพภายใน
 - 3.1 ความหมายของการประกันคุณภาพภายใน
 - 3.2 หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายใน
 - 3.3 ขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน
 - 3.4 ผลสำเร็จของการประกันคุณภาพภายใน
4. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยภายในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

การประกันคุณภาพการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2551 กระทรวงศึกษาธิการรับรองประกาศใช้แผนยุทธศาสตร์การประกันคุณภาพการศึกษา อย่างเป็นทางการ มีผลบังคับใช้ ถึงปี พ.ศ. 2557 ซึ่งรวมอยู่ในแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาแห่งชาติ ได้ระบุไว้อย่างชัดเจน โดยสถานศึกษาทุก ๆ แห่งมี

กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องเป็นต้น นอกจากนั้นได้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในทั้งระดับสามัญศึกษาและระดับอาชีวศึกษาทั่วประเทศ เพื่อพัฒนาและส่งเสริมให้บุคลากรในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและบุคลากรในสถานศึกษาสามารถดำเนินการเข้าสู่ระบบการประกันคุณภาพตามหลักการประกาศใช้แผนยุทธศาสตร์การประกันคุณภาพการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการและกีฬา พ.ศ. 2551 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 อย่างมีประสิทธิภาพ โดยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ให้สถานศึกษาทุกแห่งจะต้องดำเนินการประกันคุณภาพภายในเป็นประจำทุกปี และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่สถานศึกษาทุกแห่งจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง อันประกอบด้วย แผนการดำเนินงาน การดำเนินตามแผน การตรวจสอบและการประเมินผล และการพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงาน โดยให้สถานศึกษาต้องจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการและหลักการที่กำหนด มาตรฐานการศึกษาและเป้าหมาย คู่มือการประกันคุณภาพ กำหนดเวลาในการดำเนินที่ชัดเจนติดตามประเมินผลการทำงานของตนเองอย่างต่อเนื่องและนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

2. การดำเนินการประกันคุณภาพภายในทุกขั้นตอนเน้นการประสานและการมีส่วนร่วมของทุกกลุ่ม ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่บุคลากรในสถานศึกษา กรรมการประกันคุณภาพการศึกษา ผู้ปกครอง บุคลากรของหน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ ในชุมชนเพื่อให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสอดคล้องกับหลักการ

3. ให้สถานศึกษาแต่ละแห่งจัดทำรายงานผลการประกันคุณภาพภายในให้เรียบร้อยก่อนเริ่มปีการศึกษาใหม่ทุกปี โดยแสดงผลการตรวจสอบคุณภาพภายในแนวทางหรือแผนงานในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาในปีการศึกษาต่อไปแล้วเสนอต่อต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามที่กระทรวงกำหนด

การประกันคุณภาพภายในจะทำให้สถานศึกษามีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ มีการทำงานที่มีเป้าหมาย และแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน โดยการดำเนินงานตามแผนเพื่อให้ไปตามเป้าหมายที่กำหนด จะต้องมีการประเมินคุณภาพภายในหรือการประเมินตนเองเพื่อตรวจสอบและพัฒนาปรับปรุงให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด (ศูนย์รับประกันคุณภาพการศึกษา, 2553, หน้า 5)

แผนยุทธศาสตร์ การประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2551 ถึง พ.ศ. 2557 เป็นการพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน สอดคล้องกับความต้องการของบุคลากร และสังคม มีความสำคัญยิ่งในการพัฒนาคนลาว ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญของประเทศ เป้าหมายการปฏิรูปการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการจึงมุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทาง

ร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนดังกล่าว โรงเรียนต้องมีการบริหารจัดการคุณภาพอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง เริ่มจากการกำหนด วิสัยทัศน์ ภารกิจ และมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนอย่างชัดเจนเหมาะสม วางแผนพัฒนาคุณภาพและดำเนินงานตามแผนอย่างต่อเนื่องรวมทั้งตรวจสอบทบทวนปรับปรุงแก้ไข และรายงานผลอย่างสม่ำเสมอ

ปัจจุบันศูนย์ประกันคุณภาพการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการของลาว ได้พัฒนา มาตรฐานการศึกษาในระดับสามัญศึกษา เพื่อใช้ในการประเมินคุณภาพภายนอก และเป็นแนวทาง การพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐาน ตามเป้าหมายที่กำหนด โดยมีมาตรฐานทั้งหมด 24 มาตรฐาน 115 ตัวบ่งชี้ แบ่งเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. มาตรฐานการศึกษาด้านผู้เรียน มี 10 มาตรฐาน 60 ตัวบ่งชี้ เน้นการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยมุ่งให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีความสามารถตามศักยภาพและมีความสุข
2. มาตรฐานการศึกษาด้านปัจจัย มี 9 มาตรฐาน 27 ตัวบ่งชี้ เป็นตัวกำหนดคุณลักษณะ หรือสภาพความต้องการของผู้บริหาร ครู หลักสูตร อาคารสถานที่ และชุมชน
3. มาตรฐานการศึกษาด้านกระบวนการ มี 5 กระบวนการ 28 ตัวบ่งชี้ เน้นในด้าน กระบวนการบริหารจัดการและกระบวนการจัดการเรียนการสอน

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกสำคัญที่เสริมสร้าง และผลักดันให้ กระบวนการทำงานในทุกระดับและบุคลากรที่เกี่ยวข้องดำเนินไปอย่างสอดคล้องกันเป็นระบบ มุ่งหน้าไปด้วยกันในทิศทางที่กำหนดไว้เพื่อบรรลุเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาแห่งชาติอย่างมี ประสิทธิภาพ โดยอาศัยหลักการและวิธีการบริหารและการจัดการคุณภาพ สมัยใหม่ที่เน้นการสร้าง ความมั่นใจให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องว่า ผู้เรียนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ โดยที่ความมั่นใจนี้ต้องตั้งอยู่บนรากฐานของหลักวิชา ข้อเท็จจริง หลักฐานเชิงประจักษ์และ ความสมดุลสมผลเป็นสำคัญ (ศูนย์รับประกันคุณภาพการศึกษา, 2553, หน้า 1-12)

นครหลวงเวียงจันทน์ เป็นเมืองหลวงของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีแผนกศึกษาธิการนครหลวงเวียงจันทน์ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2554 มีโรงเรียนมัธยมทั้งสิ้น 136 แห่ง รวมทั้ง ภาครัฐและเอกชน มีนักเรียน 64,540 คน มีครูสอน 2,912 คน ผู้บริหาร 271 คน แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ มัธยมตอนต้น มัธยมตอนปลาย และมัธยมสมบูรณ์ ได้ดำเนินการตามระบบประกัน คุณภาพภายในโรงเรียนและเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาที่มุ่งพัฒนาคุณภาพการศึกษา อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องระบบหลักเกณฑ์และ

วิธีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในหัวข้อหลัก การดำเนินงาน การประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก คือ การเตรียมความพร้อม และการวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบประเมินผลและการปรับปรุง นอกนั้นแผนก ศึกษาธิการ ได้มุ่งเน้นความรับผิดชอบของโรงเรียน ซึ่งเป็นหน่วยงานรับผิดชอบการจัดการศึกษา ให้ผู้เรียนโดยตรง โดยโรงเรียนร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเขตพื้นที่การศึกษา ภายใต้การกำกับและสนับสนุนส่งเสริมของหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อสร้างความมั่นใจที่ตั้งอยู่บน หลักฐานที่ตรวจสอบได้ และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายว่า ผู้เรียนทุกคนจะได้รับการบริการ ด้านการศึกษาที่มีคุณภาพจากโรงเรียนเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามที่กำหนดไว้

โรงเรียนเป็นหน่วยงานการศึกษาที่สำคัญที่สุดเพราะเป็นหน่วยงานปฏิบัติการหลัก ของสถานศึกษา คือการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร นั่นคือ คุณภาพที่พึงประสงค์ทั้งทางด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ และความสุขพองามมีจิตตลอดจนมีระบบบริหารจัดการที่มีคุณภาพ โดยเกิดจากความร่วมมือ ร่วมใจในการพัฒนาสถานศึกษาของผู้บริหาร โรงเรียน คณะครู ผู้ปกครอง และชุมชน การดำเนินงานของสถานศึกษาจะประสบผลสำเร็จย่อมต้องมีความรู้ ความสามารถ คุณลักษณะที่ดี ของบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย (กระทรวงศึกษาธิการและกิตพ, 2553 ข, หน้า 22)

แนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา

แนวคิดของการประกันคุณภาพการศึกษา (Quality Assurance) เป็นศัพท์ทางวิชาการที่ วงการศึกษาขยืมจากวงการธุรกิจและอุตสาหกรรมและนำเข้ามาใช้เพื่อการบริหารและจัดการ เชิงคุณภาพขององค์กรทางการศึกษาได้อธิบายถึงวิวัฒนาการของการบริหารและการจัดการเชิง คุณภาพในทางอุตสาหกรรมโดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ แบบที่เน้นการตรวจจับ (Detection) อันได้แก่การตรวจสอบคุณภาพ (Quality Inspection) การควบคุมคุณภาพ (Quality Control) ทั้งสองกิจกรรมนี้เน้นพัฒนาความแม่นยำของเครื่องมือและประสิทธิภาพของเทคนิคที่ใช้ ในการตรวจจับความผิดที่เกิดขึ้น จุดอ่อนของการบริหาร และการจัดการเชิงคุณภาพแบบนี้คือการลงมือกระทำหลังจากข้อผิดพลาดหรือปัญหาได้เกิดขึ้นแล้ว (Retrospective หรือ Reactive) การบริหารและการจัดการเชิงคุณภาพแบบที่สองเป็นสิ่งที่พึงจะเกิดขึ้นในสองทศวรรษหลังนี้ มีลักษณะที่เน้นการป้องกันก่อนที่ความผิดจะเกิดขึ้น (Preventive หรือ Proactive) แบ่งได้ 2 ประเภท คือการประกันคุณภาพและการจัดการเชิงคุณภาพทั่วทั้งระบบ (Total Quality Management: TQM)

การประกันคุณภาพทั้งมวลที่เป็นระบบและมีการวางแผนล่วงหน้าอันเป็นสิ่งจำเป็นที่จะสร้างความมั่นใจในระดับหนึ่งได้ว่าสินค้าหรือบริการหนึ่ง ๆ จะมีคุณภาพตามข้อกำหนดที่ได้วางไว้

การประกันคุณภาพ เริ่มต้นในประเทศสหรัฐอเมริกาในยุคก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง โดยในตอนแรกนั้น เน้นเฉพาะการประกันผลผลิตทางอุตสาหกรรม (Industrial Product) และเน้นการควบคุมทางสถิติ เช่น เลือกลูกสุ่มตรวจสอบสินค้า ขึ้นที่ 500 หรือ ขึ้นที่ 1,000 เป็นต้น การควบคุมคุณภาพสินค้า ทำให้ระบบอุตสาหกรรมของสหรัฐอเมริกา ได้รับการเชื่อถือว่าเป็นสินค้าที่มีคุณภาพสามารถส่งออกขายได้ทั่วประเทศ

เมื่อญี่ปุ่นแพ้สงครามโลกครั้งที่สอง ใหม่ ๆ สินค้าอุตสาหกรรมของญี่ปุ่น มีคุณภาพต่ำส่งไปขายให้ใครก็เป็นที่ดูถูกดูแคลน ดังที่ทั่วโลกในยุคนั้นก็ทราบกันดี สหรัฐอเมริกาจึงได้ให้ความช่วยเหลือแก่ญี่ปุ่น ในการพัฒนาคุณภาพสินค้าอุตสาหกรรม โดยส่งศาสตราจารย์ ดร. เดมิง (Edwards Deming) นำเรื่อง “วงจรคุณภาพ” (Quality Control Circles: QCC) ซึ่งเน้นกระบวนการวางแผน กระบวนการดำเนินงาน กระบวนการประเมิน กระบวนการปรับปรุงแผน (PDCA) เข้าไปแนะนำและวางแผนระบบให้อุตสาหกรรมญี่ปุ่นประสบผลสำเร็จอย่างงดงาม สามารถพัฒนาจากการประกันคุณภาพที่เน้นเฉพาะสินค้าไปสู่การประกันคุณภาพทั้งระบบ ตั้งแต่เริ่มกระบวนการผลิตจนเป็นสินค้า ซึ่งเรียกว่า “กระบวนการบริหารคุณภาพทั้งระบบ” (Total Quality Management: TQM) โดยญี่ปุ่นได้ประยุกต์โดยรวมเอาวัฒนธรรมการประกันคุณภาพทุกจุดอย่างต่อเนื่องแบบ “ไคเซ็น” (Kaizen) ซึ่งเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมของญี่ปุ่นเข้าไปด้วยกันอย่างกลมกลืน ทำให้อุตสาหกรรมของประเทศญี่ปุ่นประสบความสำเร็จอย่างสูง ภายใต้เครื่องหมายการค้าเน้นงานผลิตที่มีคุณภาพ สามารถขายสินค้าได้มากกว่ายุโรปและสหรัฐอเมริกา

ต่อมากลุ่มประเทศยุโรปได้เริ่มนำระบบการประกันคุณภาพมาใช้เรียกว่า ระบบมาตรฐานนานาชาติ (International Organization for Standardization: ISO) ซึ่งแตกต่างกับของญี่ปุ่นตรงที่ญี่ปุ่นเน้นเรื่อง การประกันภายใน แต่กระบวนการของ ISO นั้นเน้นเรื่องการประเมินภายนอก

สำหรับการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นวิธีการหรือกลยุทธ์ที่กำหนดแนวปฏิบัติ หรือแนวทางในการดำเนินงานในการจัดการศึกษาที่เป็นหลักประกันว่านักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคม ระบบประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย

1. การควบคุมคุณภาพการศึกษา (Quality Control) คือ กระบวนการหรือแนวปฏิบัติ นำการศึกษาเข้าสู่คุณภาพ ประกอบด้วย

1.1 การกำหนดมาตรฐานด้านผลผลิต ปัจจัย และกระบวนการ

1.2 การพัฒนาเข้าสู่มาตรฐาน หมายถึง การพัฒนาปัจจัยทางด้านการศึกษาต่าง ๆ ได้แก่ การพัฒนาครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา ศิษยานุเทศ์ และผู้บริหารทางการศึกษาสนับสนุนปัจจัยที่ส่งเสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

2. การตรวจสอบและการแทรกแซงคุณภาพการศึกษา (Quality Audit and Intervention) คือกระบวนการหรือแนวปฏิบัติในการดำเนินงาน เพื่อการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาประกอบด้วย

2.1 การประเมินความก้าวหน้าของการจัดการศึกษา และการจัดทำรายงานของสถานศึกษาต่อประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นการติดตามและตรวจสอบของสถานศึกษา (Internal Audit)

2.2 การติดตามและตรวจสอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (External Audit)

2.3 มาตรการปรับปรุงสถานศึกษาที่มีคุณภาพไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (Quality Assessment) คือกระบวนการหรือแนวปฏิบัติในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนด

3. การประเมินคุณภาพการศึกษา (Quality Assessment) คือกระบวนการแนวปฏิบัติในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนด ประกอบด้วย

3.1 คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา (External School Review)

3.2 การประเมินเพื่อรับรองมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (Accreditation)

3.3 การประเมินผลพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาเป็นภาพรวมหรือการประเมินคุณภาพการศึกษา (Total Quality Assessment) (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2541)

สรุปการดำเนินการทั้ง 3 ประการ เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญ และส่งผลซึ่งกันและกัน สามารถดำเนินการทั้งในระหว่างกิจกรรมการควบคุมคุณภาพการศึกษาและในกิจกรรมประเมินคุณภาพการศึกษา

ในวงการศึกษาคิดได้ดัดแปลงระบบการประกันคุณภาพดังกล่าวมาใช้ ได้สรุปไว้ 5 ระบบ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (อุทุมพร จามรมาร, 2543, หน้า 49-50)

1. ระบบ International Organization for Standardization (ISO) เป็นมาตรฐานระบบคุณภาพที่มีการเน้นในหลักการ เป้าหมายและจุดประสงค์ สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต หรืองานบริการที่รวมการประกันคุณภาพและการควบคุมคุณภาพ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นว่าผลิตภัณฑ์ของผู้ผลิตหรือบริการเป็นไปตามความต้องการทางคุณภาพของลูกค้า โครงสร้าง ISO 9000 ได้การรับรองว่ามีความเหมาะสมที่จะนำมาปรับใช้กับระบบการศึกษา

เนื่องจากเป็นที่เอืดยที่สุดของมาตรฐาน ควบคุมองค์การที่มีกระบวนการออกแบบและพัฒนาการผลิต การติดตั้ง และการบริการ

2. ระบบ Total Quality Management (TQM) เป็นระบบที่ปรับปรุงการวางแผน การจัดองค์กร และการทำความเข้าใจในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับแต่ละบุคคลในแต่ละระดับเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพ ให้มีความยืดหยุ่นเพื่อที่จะสามารถแข่งขันได้ TQM เป็นระบบที่สามารถนำไปใช้กับทุกองค์การ ประสิทธิภาพของการจัดองค์กรในระบบนี้ขึ้นอยู่กับ การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของทุกคน ในการนำองค์กรไปสู่เป้าหมาย แก่นสำคัญของระบบ TQM คือ ความสำคัญระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค ส่วนสำคัญของกระบวนการอยู่ที่การจัดการที่จำเป็นสำหรับระบบเครื่องมือและคณะทำงาน ระบบนี้ได้เตรียมขอบข่ายความก้าวหน้าของงานไว้เพื่อความพร้อมสำหรับการตรวจสอบ

3. ระบบ Malcom Baldrige National Quality Award (MBNQA) เป็นแนวทางการตรวจสอบคุณภาพองค์กร ซึ่งแนวทางนี้อาจนำไปใช้ในการตรวจสอบคุณภาพขององค์กรทางด้านการศึกษา ซึ่งจะตรวจสอบองค์การประกอบ 7 ด้านคือ การเป็นผู้นำ สารสนเทศและการวิเคราะห์ การจัดตำแหน่งยุทธศาสตร์ การพัฒนาและบริหารทรัพยากรมนุษย์ การบริหารกระบวนการพัฒนาการเรียนการสอน การวิจัย และสัมฤทธิ์ผลทางวิชาการ

4. ระบบ Context Input Process Product (CIPP) หมายถึง การประเมินตามด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง 4 ด้าน คือด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านการดำเนินการ และด้านการผลิต

5. ระบบ Input Process Output (IPO) เป็นระบบพื้นฐานที่ใช้กับทุกวงการในการศึกษาสามารถใช้ระบบนี้ได้ โดยพิจารณาว่า ปัจจัยนำเข้า ด้านการดำเนินการและด้านผลผลิต

จะเห็นได้ว่าการประกันคุณภาพจะเป็นระดับหนึ่งของวิวัฒนาการของการบริหารและการจัดการเชิงคุณภาพที่ยังไม่บรรลุถึงขั้นของ TQM แต่ก็ได้เปลี่ยนแปลงอย่างเด่นชัดจากการบริหารและการจัดการเชิงคุณภาพแบบเก่าที่เน้นการตรวจจับ โดยให้หันมาเน้นการวางแผนป้องกันอย่างเป็นระบบ เพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดขึ้นได้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าเป็นการสร้าง ความมั่นใจกับผู้เกี่ยวข้องว่าผลผลิตที่ออกมาจะมีคุณภาพตามที่คาดหวัง ข้อสังเกตที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การประกันคุณภาพเป็นวิวัฒนาการที่ต่อเนื่องมาจากการตรวจสอบและการควบคุมเชิงคุณภาพ การประกันคุณภาพยังคงมีการเน้นความสำคัญของคุณภาพและประสิทธิภาพของเครื่องมือวัดและเทคนิควิธีวัด สิ่งที่เพิ่มขึ้นมาก็คือ การสร้างความมั่นใจโดยการมีมาตรการป้องกันไม่ให้ความผิดพลาดเกิดขึ้น โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นการออกแบบและขึ้นดำเนินงานจนถึงขั้นที่ได้ผลผลิตออกมา นอกจากนี้ก็จะมี การนำผลการประเมินในทุกขั้นตอนมาใช้ในการวางแผน ออกแบบ และการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

(Continuous Improvement) ความสัมพันธ์ต่อเนื่องระหว่างการประเมินคุณภาพและการประกันคุณภาพ มองเห็นได้อย่างชัดเจนในบริบทของการศึกษา เมอร์กัทรอยด์และมอร์แกน (Murgatroyd & Morgan, 1994) ได้จำแนกลักษณะเด่นของการประกันคุณภาพทางการศึกษาไว้ 5 ประการ

1. มาตรฐานการศึกษากำหนดโดยผู้เชี่ยวชาญภายนอก
2. มาตรฐานเขียนในรูปของความคาดหวังที่โรงเรียนจะต้องบรรลุถึง
3. มาตรฐานต้องสามารถประเมินได้โดยใช้เกณฑ์ที่เป็นปรนัย
4. มาตรฐานต้องใช้อย่างเสมอภาค ไม่มีการยกเว้นโดยปราศจากเหตุผลสมควร
5. การประกันคุณภาพการศึกษาจะประกอบด้วยการตรวจสอบและทบทวน

(Audit & Review) การทดสอบด้วยแบบทดสอบมาตรฐาน และการประเมินคุณภาพการศึกษา

ความหมายของคุณภาพ

นักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่า “คุณภาพ” (Quality) ไว้คล้าย ๆ กัน ได้แก่ เบสเตอร์ฟิลด์และเบสเตอร์ฟิลด์ (Besterfield & Besterfield, 1995, pp. 5-6) ได้ให้ความหมายของคุณภาพว่า หมายถึง การทำได้ตรงความต้องการของลูกค้า หรือความเป็นเลิศของผลิตภัณฑ์ หรือบริการที่ทำให้ประสบความสำเร็จ หรือกระทำได้นั้นคือความคาดหวัง

วัตสัน (Watson, 1995, p. 6) ให้ความหมายคำว่า คุณภาพ คือการเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะเป็นนิยามที่บอกแนวทางการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง คุณภาพตามแนวคิดเชิงเปรียบเทียบ การบ่งชี้คุณลักษณะ หรือระดับความเป็นเลิศย่อมมีความแตกต่างกัน ไม่มีความคิดสอดคล้องเป็นหนึ่งเดียวได้ โดยทั่วไปการบ่งชี้คุณลักษณะมักจะพิจารณาในเชิงระบบ คือ บ่งชี้ที่ตัวป้อน กระบวนการและผลผลิต ซึ่งมีทั้งลักษณะในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

กรีน (Gryna, 2001, p. 6) ให้ความหมาย คุณภาพ หมายถึง ความพึงพอใจของลูกค้า ภายในและภายนอก ต่อผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้ตามลักษณะที่ต้องการปราศจากข้อบกพร่องและเป็นสิ่งสำคัญ นำไปสู่ความพอใจ ส่วนโอกแลนด์ (Oakland, 2000, p. 16) ให้ความหมายของคุณภาพ เป็นการทำได้ตรงความต้องการของลูกค้าไม่จำกัดคุณลักษณะอยู่ที่ทำได้ตามหน้าที่ของผลิตภัณฑ์ หรือบริการเท่านั้น และมีสิ่งที่คู่กับคุณภาพคือ ความเชื่อถือได้ในความสามารถของผลิตภัณฑ์ หรือบริการตรงตามความต้องการของลูกค้าอย่างต่อเนื่องและตลอดเวลาการใช้งาน ส่วนโกเอทซ์ และเดวิส (Goetsch & Davis, 2001, p. 3) ได้ให้นิยาม คุณภาพ หมายถึง สภาพที่เป็นพลวัต มีความเกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ บริการ บุคคล กระบวนการ และสภาพแวดล้อมที่ทำให้ตรงหรือเหนือกว่าความคาดหวัง

นอกจาก ความหมายดังกล่าวแล้ว ฮาร์วีและไนท์ (Harvey & Knight, 1996, pp. 1-23) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของคุณภาพไว้ 5 ข้อดังนี้ 1) คุณภาพ คือ การเป็นที่ยอมรับ

หมายถึง การที่มีความเด่นในคุณลักษณะเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปในสังคม ได้แก่ การมีชื่อเสียง
จนเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปในคุณภาพ มีความเป็นเลิศเฉพาะด้านผ่านกระบวนการตรวจสอบ
คุณภาพ 2) คุณภาพคือ การมีความสมบูรณ์ หรือมีความคงเส้นคงวา หมายถึง การให้ความสำคัญกับ
กระบวนการ และการกำหนดคุณลักษณะที่มุ่งไปสู่ความสมบูรณ์แบบ 2 ประการ คือ ความบกพร่อง
เป็นศูนย์และวัฒนธรรมคุณภาพ 3) คุณภาพ คือ ความสามารถในการตอบสนองวัตถุประสงค์ และ
ความพึงพอใจของลูกค้า 4) คุณภาพ คือ ความคุ้มค่ากับเงินที่จ่ายไป และ 5) คุณภาพคือ
การเปลี่ยนแปลง ได้แก่การเปลี่ยนแปลงในด้านการมีส่วนร่วมของบุคลากรในองค์การมากขึ้น
การเสริมสร้างพลังอำนาจให้กับบุคลากร

สรุปได้ว่า คุณภาพ หมายถึง คุณลักษณะพื้นฐาน ความเป็นเลิศ ความสมบูรณ์แบบความดี
ประจำบุคคลหรือสิ่งของ หรือบริการซึ่งแสดงถึงควมมีมาตรฐานที่ตอบสนองความต้องการ
ความสามารถสร้างความพึงพอใจให้ลูกค้า ความสามารถในการลดงานที่ต้องแก้ไขป้องกัน
ความสูญเสีย การลดจำนวนข้อเสีย ลดปัญหาการร้องเรียนจากลูกค้า ลดต้นทุน หรือการดำรงอยู่
โดยปราศจากความสูญเสีย

คุณภาพเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาทุกวงการไม่ว่าจะเป็นทางธุรกิจหรือการศึกษา ผู้บริหาร
จะต้องสร้างให้ได้ด้วยการสร้างคนให้มีคุณภาพ โดยการสร้างคนให้ทำงานได้อย่างถูกต้องตั้งแต่
เริ่มแรก และสร้างคนที่มีจิตสำนึกแห่งคุณภาพในหน้าที่การงานที่ตนเองรับผิดชอบ เมื่อคน
มีคุณภาพ องค์การก็มีคุณภาพตามไปด้วย คุณภาพที่โรงเรียนต้องให้ความสำคัญคือ คุณภาพ
ของผลผลิต (นักเรียน) การที่จะได้มาซึ่งคุณภาพของผลผลิตที่ลูกค้าพอใจนั้นต้องมาจากคุณภาพ
ของกระบวนการและคุณภาพบุคลากร กระบวนการที่มีคุณภาพและคนที่มีคุณภาพเท่านั้น จึงจะ
สร้างผลผลิตที่มีคุณภาพได้ และกระบวนการที่มีคุณภาพต้องเป็นกระบวนการที่ครบวงจร คุณภาพ
ของคนต้องได้รับการฝึกอบรมเพื่อให้ทำงานอย่างถูกต้องมีประสิทธิภาพ รู้ถึงวิธีทำงานที่ถูกต้อง
(สุนันทา แก้วสุข, 2553, หน้า 2)

ความหมายของคุณภาพการศึกษา

“คุณภาพการศึกษา” (Quality of Education) นักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ดังนี้
กอร์ดอนและพาร์ลิงตัน (Gordon & Parlington, 1993) ให้ความหมายของคุณภาพการศึกษาว่า
หมายถึงกระบวนการที่สถาบันการศึกษาได้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้
บรรลุและสัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายของการศึกษารวมทั้งเป็นไปตามมาตรฐานทางวิชาการ
เซงและแทม (Cheng & Tam, 1997, pp. 23-31) ได้ให้ความหมายของคุณภาพการศึกษา เป็นการจั
การศึกษาที่สนองความต้องการ ความคาดหวัง และความพึงพอใจของผู้เรียน และตลาดแรงงาน
การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพตามแนวคิดของใช้กรอบความคิดของวิธีการเชิงระบบ และแนวคิด

เกี่ยวกับการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร ที่ว่าคุณภาพการศึกษาเป็นคุณลักษณะของกลุ่ม ลักษณะขององค์ประกอบของปัจจัยนำเข้ากระบวนการและผลผลิต โดยดำเนินการให้บรรลุตามความคาดหวังของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอก แต่คุณภาพการศึกษาถือเป็นแนวคิดที่มีหลายมิติและไม่สามารถที่จะประเมินโดยใช้ตัวชี้วัดเพียงตัวเดียว ทั้งนี้เพราะความคาดหวังของผู้เกี่ยวข้องซึ่งมีหลากหลายจะมีความแตกต่างกัน ดังนั้น จึงเป็นเรื่องยากสำหรับสถาบันการศึกษาที่จะทำให้บรรลุความคาดหวังของทุกฝ่ายในเวลาเดียวกัน

เซงและแทม (Cheng & Tam, 1997, p. 35) ได้เสนอรูปแบบของคุณภาพการศึกษาไว้ 7 รูปแบบดังนี้ 1) รูปแบบที่คำนึงถึงเป้าหมาย และข้อกำหนด 2) รูปแบบที่คำนึงถึงทรัพยากรปัจจัยนำเข้า 3) รูปแบบที่คำนึงถึงกระบวนการ 4) รูปแบบที่คำนึงถึงความพึงพอใจ 5) รูปแบบที่คำนึงถึงความถูกต้องตามกฎหมาย 6) รูปแบบที่คำนึงถึงความปราศจากปัญหา และ 7) รูปแบบที่คำนึงถึงการเรียนรู้ขององค์กร อย่างไรก็ตามรูปแบบทั้ง 7 นี้จะสะท้อนถึงจุดเน้นที่แตกต่างกันของสถาบันในการสร้างคุณภาพการศึกษา เพื่อให้เกิดคุณภาพทั่วทั้งองค์กรและเป็นการพัฒนาการศึกษาในระยะยาวจำเป็นต้องใช้รูปแบบทั้ง 7 รูปแบบ ซึ่งอาจนำมาบูรณาการเข้าด้วยกัน โดยเน้นให้เกิดรูปแบบที่คำนึงถึงการเรียนรู้ขององค์กร รูปแบบที่คำนึงถึงความพึงพอใจ และรูปแบบที่คำนึงถึงกระบวนการ

การ์วิน (Garvin, 1987, pp. 101-109) ได้เสนอมุมมองคุณภาพการศึกษาเป็น 8 มิติ ได้แก่ มิติที่ 1 ด้านสมรรถภาพการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ จะต้องมีความสมรรถภาพในการปฏิบัติงานในสาขาวิชาชีพที่สำเร็จการศึกษา มิติที่ 2 ด้านคุณลักษณะพิเศษ การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพไม่ใช่เป็นการจัดการศึกษาเพียงเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในเนื้อหาพื้นฐานเฉพาะสาขานั้น แต่จะต้องจัดการศึกษาให้ผู้เรียนเกิดทักษะที่เป็นคุณลักษณะพิเศษของสาขาวิชานั้น มิติที่ 3 ด้านความเที่ยงตรง การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพจะต้องเป็นการจัดการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้รับรู้และได้เรียนรู้ทักษะที่ถูกต้องตรงตามความเป็นจริงและมีความทันสมัย มิติที่ 4 ด้านความตรง ตามข้อกำหนดมาตรฐานที่ได้กำหนดไว้และเป็นไปตามคำมั่นสัญญาที่ได้ให้ไว้กับผู้เรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มิติที่ 5 ด้านความจริงจัง ยั่งยืน การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพจะต้องทำให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่ติดตัวอย่างคงทนถาวรด้วยการมีทั้งความรู้และทักษะที่ลึกซึ้งเพียงพอ มิติ 6 ด้านความสามารถในการทำประโยชน์ การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพจะต้องทำให้ผู้เรียนมีความสามารถในการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับสังคมในสาขาที่ศึกษา และตอบสนองความต้องการของสังคม มิติที่ 7 ด้านความรู้ การศึกษาที่ดี การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพจะต้องสร้างให้เกิดภาพพจน์ที่ดีในสายตาของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และมิติที่ 8 ด้านการรับรู้ในคุณภาพ การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพจะต้องตรงตามการรับรู้ในเรื่องคุณภาพของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

แซลลิส (Sallis, 2002, pp. 29-30) กล่าวถึง คุณภาพการศึกษาโดยเน้นในด้านกระบวนการ กล่าวว่า การศึกษาเป็นการให้บริการมิใช่การผลิต ดังนั้น คุณภาพที่เกิดเป็นคุณภาพการให้บริการ ซึ่งมีลักษณะที่เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการ นอกจากนั้น คุณภาพที่เกิดขึ้น เป็นสิ่งที่เกิดขณะให้บริการ การใช้วิธีการตรวจเพื่อควบคุมคุณภาพจึงไม่ทันการ จำเป็นต้องควบคุม คุณภาพด้วยการมีการประเมินผลตลอดเวลา โดยมีดัชนีชี้วัดความสำเร็จที่เป็นนามธรรมมากกว่า รูปธรรม

อรุณ จันทวานิช และไพบุลย์ แจ่มพงษ์ (2542, หน้า 4) ให้ความหมาย ของคุณภาพ การศึกษาว่า ประกอบด้วย 3 มิติที่มีความสัมพันธ์กันในเชิงระบบ ได้แก่ 1) คุณภาพปัจจัยนำเข้า (Input) ที่ใช้ในการเรียนการสอน ได้แก่ หลักสูตร ครู และบุคลากรทางการศึกษา 2) คุณภาพของ กระบวนการ (Process) ได้แก่ การเรียนการสอนและการบริหารจัดการ 3) คุณภาพของผลผลิต (Output) ทางการศึกษา ได้แก่ คุณภาพของนักเรียน ประกอบด้วยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ กล่าวคือ ในการจัดการศึกษา เมื่อนักเรียนเข้าสู่สถานศึกษาแล้ว ปัจจัย นำเข้าที่สำคัญอันประกอบด้วยครู ก็จะดำเนินการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียนตามกรอบหลักสูตร โดยผ่านกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการของแต่ละสถานศึกษาจนจบหลักสูตร และได้ผลิตเป็นผู้สำเร็จการศึกษาที่มีคุณภาพ คุณภาพการศึกษาต้องรวมถึงความน่าเชื่อถือ การมีจรรยาบรรณและความรับผิดชอบต่อสังคมด้วย และได้กล่าวถึงคุณภาพระดับมัธยมศึกษา ใน 3 มุมมอง คือ 1) ความมีชื่อเสียง มีงบประมาณ และรายได้จำนวนมาก เป็นสถาบันเก่าแก่ และมีความพร้อมต่อการแข่งขันสูง 2) ความสำเร็จตามเป้าหมายภารกิจของสถาบัน หรือ 3) ผลงาน ที่สร้างคุณค่าและความรับผิดชอบต่อสังคม (ศิริรัตน์ ชูณหคล้าย, 2547, หน้า 107-119)

สรุปได้ว่า คุณภาพการศึกษา หมายถึง ผลผลิตหรือการให้บริการที่สนองความต้องการ ความคาดหวัง และความพึงพอใจของผู้เรียนและตลาดแรงงาน และถ้าสรุปคุณภาพการศึกษาโดยใช้ กรอบความคิดของวิธีการเชิงระบบ คุณภาพการศึกษา หมายถึงผลการจัดการศึกษาที่เกิดจากปัจจัย นำเข้า ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ บุคลากรทางการศึกษา นักศึกษา หลักสูตร งบประมาณ และอื่น ๆ ที่เป็นการดำเนินการตามเป้าหมายและภารกิจเฉพาะของแต่ละสถาบันเพื่อให้ได้ผลผลิตทาง การศึกษา ได้แก่ คุณภาพของผู้เรียน อันประกอบด้วย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ หรือหมายถึง การบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายและภารกิจแต่ละสถาบัน หรือเป็น ที่พึงพอใจของผู้ใช้บริการ

ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษา (Quality Assurance) เป็นการบริหารจัดการและการดำเนิน กิจกรรมตามภารกิจปกติ ของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน อย่างต่อเนื่องและเป็น

ความพยายามที่จะประกันว่าผลผลิตที่ออกมาจะมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เป็นที่ยอมรับของสังคม ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา ดังนี้

ศูนย์รับประกันคุณภาพการศึกษา (2553, หน้า 5) ได้ให้ความหมายการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ว่า หมายถึง การบริหารจัดการและดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการทางการศึกษา ทั้งผู้บริโภครโดยตรง ได้แก่ผู้เรียน และผู้ปกครอง และผู้รับบริการทางอ้อม ได้แก่สถานประกอบการ ประชาชน และสังคมโดยรวมว่า การดำเนินงานของสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพ และทำให้ผู้เรียน มีคุณภาพหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา (2553, หน้า 6) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กิจกรรมหรือแนวทางการปฏิบัติใด ๆ เพื่อสร้างความมั่นใจต่อผู้รับบริการทางการศึกษา คือ นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และรัฐ ว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาตามพันธกิจที่เข้าร่วมกำหนดไว้ นั้นจะทำให้ผลผลิตของการศึกษามีคุณภาพคุณลักษณะที่พึงประสงค์

สุพัตร์ พิบูลย์ (2544, หน้า 4) ได้ให้ความหมายการประกันคุณภาพการศึกษาว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กิจกรรมหรือแนวทางปฏิบัติเพื่อควบคุมคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับประกอบด้วย การประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอก

เข้มทอง สิริแสงเลิศ (2540, หน้า 36) อธิบายว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การรับประกันคุณภาพของกระบวนการบริหารของโรงเรียนว่า ได้มีการวางแผนทำงานและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างมีระบบเพื่อให้ได้ผลผลิตของโรงเรียนที่มีคุณภาพตรงตามมาตรฐานทางการศึกษา และตรงต่อความต้องการของผู้รับบริการตลอดเวลา

สมศักดิ์ คลประสิทธิ์ (2542, หน้า 20) ให้ความหมายการประกันคุณภาพการศึกษาว่า หมายถึง การรับประกันคุณภาพของกระบวนการบริหารภายในสถานศึกษาว่า ได้มีการวางแผนการทำงานและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบเพื่อให้ผลผลิตของโรงเรียนมีคุณภาพตรงตามมาตรฐานการศึกษา และตรงตามความต้องการของผู้เกี่ยวข้องและผู้รับบริการ

สุนันทา แก้วสุข (2553, หน้า 23) ให้ความหมายการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กลไกหรือกระบวนการ หรือกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนวิธีการปฏิบัติงานที่สถาบันได้ดำเนินการ อย่างเป็นระบบตามภารกิจที่แต่ละแห่งได้กำหนดไว้ทำให้ได้ผลตามมาตรฐานหรือตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้า และทำให้ผู้เรียนและสังคมยอมรับและเกิดความมั่นใจว่าสถาบันมีคุณภาพ

กรมสามัญศึกษา (2542, หน้า 5) ได้อธิบายว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง เป็นกระบวนการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความมั่นใจ และเป็นหลักประกันต่อผู้เรียน

ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมว่า สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนที่จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคม

ศูนย์รับประกันคุณภาพการศึกษา (2553, หน้า 1) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกสำคัญที่ทำหน้าที่ส่งเสริมและผลักดันให้กระบวนการการทำงานของหน่วยงานต่างๆ ในทุกระดับของวงการการศึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้องดำเนินไปอย่างประสานสอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ มุ่งหน้าไปยังทิศทางที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้โดยอาศัยหลักการและวิธีการบริหาร และการจัดการคุณภาพ (Quality Management) สมัยใหม่ ที่เน้นความมั่นใจให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องว่าผลิตภัณฑ์หรือการบริการที่เป็นผลผลิตขององค์กรจะมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

กล่าวโดยสรุปได้ว่าการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การให้หลักประกันและความเชื่อมั่นของสถานศึกษากับผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียนว่า เมื่อนักเรียนได้เข้ามาสู่ระบบการศึกษาผู้จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ในหลักสูตรและตรงตามความต้องการของสังคม

การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการที่จะยกมาตรฐานของโรงเรียนต่างๆ ที่ยังไม่เข้ามาตรฐานให้ได้มาตรฐาน โดยมุ่งเน้นการใช้ข้อมูลคุณภาพมาตรฐานโรงเรียนป้อนกลับมาเพื่อรายงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้ร่วมกันสนับสนุนและพัฒนาโรงเรียนให้ได้มาตรฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้โดยมีความเชื่อว่า ถ้ากระบวนการประกันคุณภาพมีการวางระบบอย่างถูกต้องแล้วคุณภาพที่ดีก็จะตามมา (กรมวิชาการ 2539, หน้า 3) การประกันคุณภาพมุ่งพัฒนาเด็กทุกคนให้มีคุณลักษณะตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด รวมทั้งได้รับการพัฒนาตามศักยภาพที่แต่ละคนมีอย่างเต็มที่ ตลอดจนการพัฒนาโรงเรียนให้ได้มาตรฐาน (กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา, 2553 ข หน้า 14)

ประโยชน์ของการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษา มีประโยชน์ต่อนักเรียน โรงเรียน ประชาชน หน่วยงาน และสังคม ดังต่อไปนี้ (กรมวิชาการ 2542, หน้า 29)

1. นักเรียนมีความรู้ ความสามารถ มีคุณลักษณะต่างๆ ครบถ้วนตามหลักสูตรมาตรฐานการศึกษาและสอดคล้องกับความต้องการของสังคม
2. โรงเรียนมีทิศทางการจัดการศึกษาที่ชัดเจนตามมาตรฐานที่กำหนด โดยมีระบบบริหารคุณภาพ มีการทำงานที่เป็นมาตรฐานเกิดจากความร่วมมือของบุคลากรทุกฝ่าย มีการแสดงความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาที่สามารถตรวจสอบได้อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

3. ชุมชน มีความมั่นใจในการจัดการศึกษาของโรงเรียน เข้าร่วมจัดการศึกษา และส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียน

4. สถานศึกษาและหน่วยงาน ที่รับผู้จบการศึกษามีความมั่นใจและพึงพอใจในคุณภาพของผู้จบการศึกษา รับนักเรียนเข้าศึกษาต่อหรือทำงาน

5. สังคมมั่นใจในการจัดการศึกษาและมีหลักประกันคุณภาพของการจัดการศึกษาและการรายงานผลกับสาธารณชน

แนวทางการดำเนินการไปสู่การประกันคุณภาพการศึกษา

กรมวิชาการ (2542, หน้า 18-19) ได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมุ่งไปสู่มาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ดังนี้

1. การสร้างกฎระเบียบของโรงเรียน

1.1 กำหนดเป้าหมายของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน และสนองนโยบายกฎระเบียบต่าง ๆ

1.2 จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อใช้เป็นแผนแม่บทการดำเนินงานจัดการศึกษาของสถานศึกษาในช่วงระยะเวลาที่กำหนด โดยกำหนดเป็นแผนงานพัฒนาต่อเนื่อง

1.3 ประกาศและชี้แจงให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องเข้าใจและนำไปปฏิบัติงานได้ตรงกัน รวมทั้งเป็นแนวทางในการตรวจสอบการดำเนินงานของสถานศึกษา

2. การบริหารจัดการคุณภาพ

2.1 จัดการพัฒนางานองค์กรให้มีโครงสร้างหน้าที่ความรับผิดชอบ วิธีการดำเนินงาน กระบวนการ และทรัพยากรที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน

2.2 จัดการพัฒนาศักยภาพให้มีความรู้ ความเข้าใจ และร่วมกันปฏิบัติการตามที่ได้รับมอบหมาย

2.3 กำหนดนโยบาย แนวดำเนินงาน และวิธีปฏิบัติการในสถานศึกษา ด้านการเรียนการสอน และด้านการจัดการและบริการให้ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อเป็นมาตรฐานการดำเนินงานร่วมกัน ทั้งระดับผู้บริหาร หัวหน้างาน/ โครงการ และผู้ปฏิบัติงาน

2.4 ติดตามกำกับกับการดำเนินงานระบบคุณภาพทุกระดับอย่างเคร่งครัดต่อเนื่อง

3. การตรวจสอบทบทวนและปรับปรุงคุณภาพการศึกษา

3.1 ตรวจสอบและประเมินการปฏิบัติงาน/ โครงการของตนเองเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เพื่อนำข้อมูลไปใช้ปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของงานที่กำหนดไว้

3.2 ทบทวนผลการดำเนินงานของสถานศึกษาทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผลของระบบคุณภาพในสถานศึกษา โดยคณะผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ทุกสิ้นปีการศึกษา เพื่อพัฒนาระบบคุณภาพและการดำเนินงานต่อไป

4. การรายงานคุณภาพการศึกษา

4.1 รายงานคุณลักษณะและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเป็นระยะ ๆ และทุกสิ้นภาคเรียน ให้ผู้เรียนและผู้ปกครองทราบ

4.2 รายงานความก้าวหน้าของการดำเนินงานและแผนพัฒนาที่กำหนดไว้ในธรรมนูญสถานศึกษาให้ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ

4.3 รายงานความสำเร็จของการดำเนินงานจัดการศึกษาตามเป้าหมาย เมื่อครบรอบตามช่วงเวลาของธรรมนูญสถานศึกษา ให้ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ

อุทุมพร จามรมาน (2543, หน้า 23) ได้เสนอแนวทางในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ดังนี้

1. ผู้บริหาร โรงเรียนทำความเข้าใจว่าประกันคุณภาพคืออะไร ทำเพื่ออะไร ทำไปทำไม และทำอย่างไร

2. ผู้บริหารประกาศนโยบาย “คุณภาพ” ของโรงเรียน

3. ผู้บริหารจัดประชุมครู และบุคลากรในโรงเรียน เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายของโรงเรียน คุณภาพของนักเรียน และมาตรฐานการศึกษา ทำอย่างต่อเนื่อง

4. ผู้บริหารพิจารณาผลวิเคราะห์ หาทางแก้ไขจุดอ่อน/ เสริมจุดแข็ง

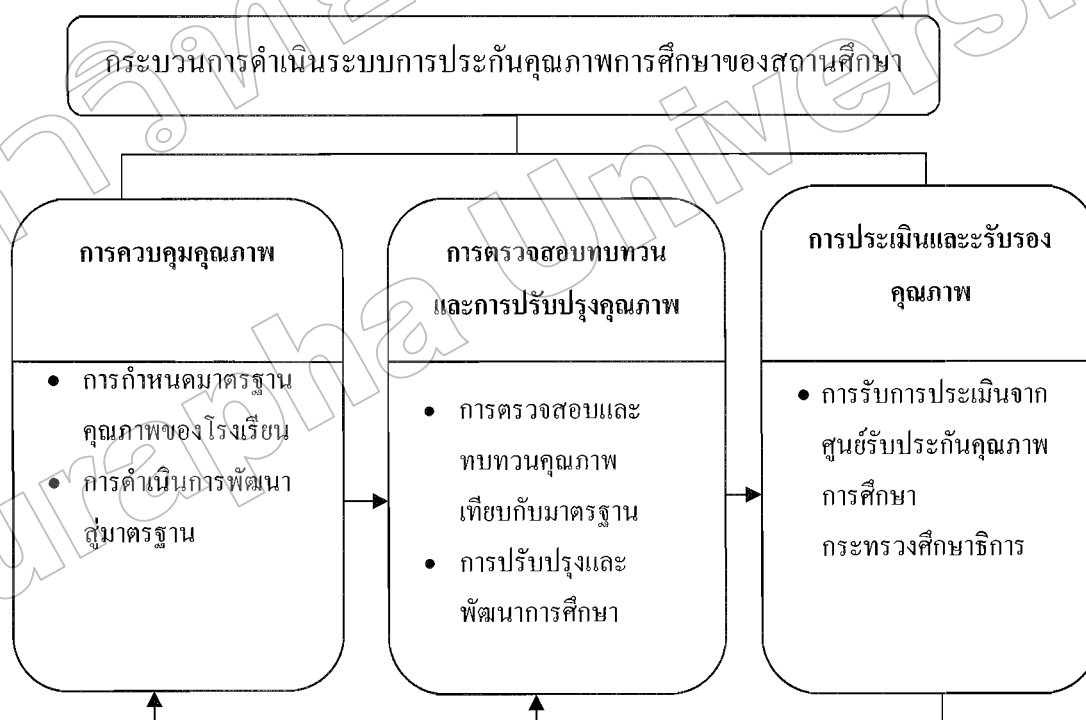
5. ผู้บริหารประชุมหัวหน้าหมวดวิชา/ หน่วยงานเพื่อจัดการพัฒนาคน

สรุปได้ว่า แนวทางการดำเนินการไปสู่การประกันคุณภาพ ผู้บริหารต้องมีความรู้ความเข้าใจเป้าหมายของโรงเรียน มาตรฐานการศึกษา การสร้างกฎระเบียบของโรงเรียน ประชุมครู และบุคลากรเพื่อสร้างความเข้าใจตรงกัน ประกาศนโยบายคุณภาพของโรงเรียน มีการบริหารจัดการคุณภาพโดยพัฒนาองค์กรให้มีโครงสร้างหน้าที่ความรับผิดชอบ วิธีการดำเนินงานกระบวนการและทรัพยากรที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มีการพัฒนามูลฐาน พัฒนาการทำงาน ตรวจสอบประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง สร้างมาตรการจูงใจและมีการรายงานผลการดำเนินงานกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา

กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา

ศูนย์รับประกันคุณภาพการศึกษา (2553, หน้า 3-4) ได้กำหนดกระบวนการการประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบแต่ละองค์ประกอบมีกิจกรรมสำคัญ ดังนี้

1. องค์ประกอบที่ 1 การควบคุมคุณภาพ มีกิจกรรมสำคัญคือ การกำหนดมาตรฐานโรงเรียน การพัฒนาโรงเรียนสู่มาตรฐาน
 2. องค์ประกอบที่ 2 การตรวจสอบและการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา ได้แก่ การตรวจสอบภายในโดยให้โรงเรียนทำการประเมินตนเอง การตรวจสอบภายนอก โดยใช้กระบวนการนิเทศ เป็นแกนในการดำเนินงาน
 3. องค์ประกอบที่ 3 การประเมินคุณภาพการศึกษา ได้แก่ การประเมินผลคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในภาพรวมและติดตามความก้าวหน้า การประเมินผลคุณภาพการศึกษาทั้งระบบเพื่อรองรับมาตรการการศึกษาของโรงเรียน รายงานผลการประเมินมาตรฐานการศึกษาเพื่อปรับปรุงพัฒนาขึ้น มีการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่มีผลสู่การปฏิบัติเพื่อให้ได้คำตอบในการปฏิบัติ
- กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา (2553 ข, หน้า 3-4) ได้จัดให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษาที่สอดคล้อง ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กระบวนการดำเนินระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

กระบวนการการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา มีกลไกสำคัญอยู่ 3 ขั้นตอน คือ

1. การควบคุมคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการหรือแนวปฏิบัติที่จะนำการศึกษาเข้าสู่คุณภาพที่มุ่งเน้นเรื่องการกำหนดมาตรฐานด้านผลผลิต กระบวนการ และปัจจัย รวมทั้งการทำแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการที่มุ่งการนำโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐาน

2. การตรวจสอบคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการหรือแนวปฏิบัติในการดำเนินงานเพื่อการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาที่มุ่งเน้น

2.1 การดำเนินงานตามแผนที่วางไว้และติดตามประเมินความก้าวหน้าของโรงเรียน รวมทั้งจัดทำรายงานของโรงเรียนต่อประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นลักษณะการดีความ และตรวจสอบการดำเนินงานของโรงเรียนโดยโรงเรียนเอง

2.2 การนิเทศเพื่อสนับสนุนช่วยเหลือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.3 มาตรการปรับปรุงคุณภาพโรงเรียนที่มีคุณภาพไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. การประเมินคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการหรือแนวปฏิบัติในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนดโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มุ่งเน้นการประเมินผลการพัฒนาคุณภาพในภาพรวมหรือการประเมินคุณภาพการศึกษา และการเตรียมโรงเรียนเพื่อรองรับการประเมินภายนอก

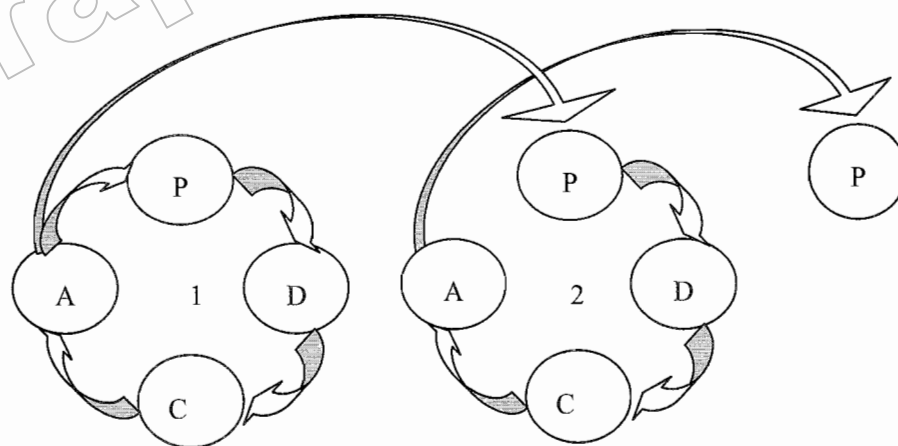
สรุปได้ว่า กระบวนการประกันคุณภาพ ประกอบด้วย การดำเนินงานที่เป็นกลไกสำคัญ 3 ขั้นตอน คือ การควบคุมคุณภาพการศึกษา การตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และการประเมินคุณภาพการศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกที่สำคัญที่จะช่วยทำให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษาเป็น ไปอย่างมีคุณภาพ สถานศึกษาต้องกำหนดมาตรฐานการศึกษาเป็นเป้าหมายของการพัฒนาที่ชัดเจนสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาชาติ แล้วดำเนินการจัดการศึกษาให้สามารถสร้างความมั่นใจว่า ผู้เรียนจะมีคุณลักษณะตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

การประกันคุณภาพภายใน

ความหมายของการประกันคุณภาพภายใน

การประกันคุณภาพภายในเป็นกระบวนการบริหารจัดการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานที่ต้องการในภาคธุรกิจอุตสาหกรรม และบริการที่มีการใช้กระบวนการนี้ในการบริหารเพื่อพัฒนาปรับปรุงคุณภาพของสินค้าและบริการตลอดเวลา ทำให้เป็นที่พอใจของลูกค้า สามารถขายสินค้าได้และมีกำไร สำหรับการศึกษานั้นไม่เหมือนธุรกิจ นั่นเพราะ

การศึกษาไม่ได้หวังผลกำไรเป็นตัวเงิน แต่ผลที่ได้เป็นคุณภาพในด้านต่าง ๆ ของคน กระบวนการบริการเพื่อพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาก็สามารถนำแนวคิดและกระบวนการข้างต้นมาใช้ได้ โดยปรับให้เหมาะสมกับกระบวนการพัฒนาการศึกษา ซึ่งเป็นการพัฒนาคน การที่สถานศึกษาจะจัดการศึกษาให้ดี มีคุณภาพ เพื่อสร้างคนที่มีคุณภาพนั้น ก็เปรียบเหมือนกับการสร้างบ้าน โดยคนในบ้านจะต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจนว่า ต้องการสร้างบ้านนั้นเพื่อประโยชน์อะไรแล้ว จากนั้นจึงออกแบบแปลนให้เหมาะสม ต่อจากนั้นจึงลงมือวางรากฐานและดำเนินการก่อสร้างแบบแปลน ในระหว่างการก่อสร้างก็ต้องตรวจสอบว่าตรงตามแบบแปลน หรือไม่วัสดุที่ใช้เป็นไปตามข้อกำหนดหรือไม่มีความมั่นคงเพียงพอ ระบบน้ำไฟ เป็นอย่างไร ถ้าพบสิ่งใดที่เป็นข้อบกพร่องก็ปรับปรุงแก้ไขได้ในทุกขั้นตอนซึ่งจะทำให้บ้านที่ก่อสร้างขึ้นมามีความแข็งแรงสวยงามมั่นคงตรงตามเป้าหมายที่ต้องการ กระบวนการพัฒนาคนในสถานศึกษาก็เหมือนกับการสร้างบ้าน เพียงแต่การสร้างบ้านนั้นต้องใช้สถาปนิก ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกมาดำเนินการ เมื่อสร้างเสร็จแล้วก็เสร็จเลยไม่ต้องทำต่อ แต่กระบวนการสร้างคนนั้นผู้ที่เป็สถาปนิกคือครู และผู้บริหารซึ่งเป็นบุคลากรภายในจะต้องร่วมกันพัฒนาเด็กให้มีคุณภาพ ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยไม่หยุด ผู้บริหารและครูในสถานศึกษามีการร่วมกันกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนว่า ต้องการพัฒนาเด็กให้มีคุณสมบัติเป็นอย่างไร ถ้าจะให้เด็กมีคุณสมบัติดังกล่าวก็น่าจะต้องช่วยกันคิดและช่วยกันวางแผน (Plan) ว่าจะต้องทำอย่างไร (Do) แล้วช่วยกันกันทำ (Check) และปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง (Action) เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้ดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา จะเห็นว่ามีความสอดคล้องกันดังแผนภาพที่ 3 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 10)

ภาพที่ 3 แผนภาพการควบคุมคุณภาพและการตรวจสอบคุณภาพ

จากแผนภาพข้างต้น การควบคุมคุณภาพและการตรวจสอบคุณภาพคือกระบวนการบริหาร เพื่อพัฒนาคุณภาพตามหลักการบริหารนั่นเอง โดยการควบคุมคุณภาพคือ การที่สถานศึกษา ต้องร่วมกันวางแผนและดำเนินการตามแผนเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามเป้าหมายและ มาตรฐานการศึกษา ส่วนการตรวจสอบคุณภาพคือ การที่สถานศึกษาต้องร่วมกันตรวจสอบ เพื่อพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามเป้าหมาย ตามมาตรฐานการศึกษา เมื่อสถานศึกษา มีการตรวจสอบตนเองแล้วหน่วยงานในเขตพื้นที่และต้นสังกัดก็เข้ามาช่วยติดตาม และประเมิน คุณภาพเพื่อให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาปรับปรุงสถานศึกษา ซึ่งจะทำให้สถานศึกษาอุ่นใจ และเกิดความตื่นตัวในการพัฒนาคุณภาพอยู่เสมอ

หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ตามแนวคิดที่กล่าวมา ข้างต้นได้แก่ จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพภายในคือ การที่สถานศึกษาร่วมกันพัฒนา ปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาไม่ใช่การจับผิดหรือทำให้บุคลากรเสียหน้า โดยเป้าหมายที่สำคัญอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพให้เกิดกับผู้เรียน การที่จะทำให้บรรลุเป้าหมาย ในข้างต้นนั้น ต้องทำให้การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการ และการทำงานของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาไม่ใช่เป็นกระบวนการที่แยกส่วนมาจาก การดำเนินงานตามปกติของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาจะต้องวางแผนพัฒนา และแผนปฏิบัติการ ที่มีเป้าหมายชัดเจน ทำตามแผน ตรวจสอบประเมินผล และพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ มีความโปร่งใสและมีจิตสำนึกในการพัฒนาคุณภาพการทำงาน การประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของ บุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู อาจารย์ และบุคลากรอื่น ๆ ในสถานศึกษา โดยในการดำเนินงานจะต้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เรียน ชุมชน เขตพื้นที่ หรือหน่วยงานที่กำกับ ดูแลเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน ติดตาม ประเมินผล พัฒนาปรับปรุง ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันผลักดัน ให้สถานศึกษามีคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดี มีคุณภาพ เป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครอง เมื่อพิจารณารายละเอียดของแนวคิด ดังกล่าว จะเห็นได้ว่าแนวคิดของระบบการประกันคุณภาพการศึกษากับแนวคิด หรือ หลักการบริหารตาม วงจร PDCA มีความสัมพันธ์สอดคล้องกัน และมีลักษณะการดำเนินงานที่อาศัยการมีส่วนร่วม ในการดำเนินงานให้สำเร็จ รวมทั้งมีการปรับปรุงและตรวจสอบความก้าวหน้าตามจุดหมายหรือ เป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งสถานศึกษาหรือหน่วยงานในพื้นที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาต่อไปได้

สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพภายในเป็นกระบวนการบริหารและการจัดการเรียน การสอนตามปกติของสถานศึกษา ที่มีแผนงาน กิจกรรม การประเมินผลและติดตามตรวจสอบ คุณภาพที่เป็นระบบสะท้อนถึงควมมีคุณภาพ โดยโรงเรียนร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพ

ให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา เป็นการประเมินตนเองจากภายในโรงเรียน โดยบุคลากรของสถานศึกษาหรือโดยหน่วยงานต้นสังกัด

หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายใน

การประกันคุณภาพภายใน เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารและการทำงาน ผู้บริหารจะต้องมีความตระหนัก เข้ามามีส่วนร่วมส่งเสริม สนับสนุน ร่วมคิด ร่วมทำ รวมทั้งจะต้องมีการทำงานเป็นทีม โดยบุคลากรในสถานศึกษาต้องได้รับการเตรียมความพร้อมให้มองเห็นคุณค่า และมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน และดำเนินการอย่างต่อเนื่องร่วมกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา มีการติดตามและกำกับดูแลการดำเนินการประกันคุณภาพภายในอย่างเป็นระบบ ในการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา มีหลายหน่วยงานได้ให้หลักการสำคัญไว้ดังนี้

ศูนย์รับประกันคุณภาพการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีการกำหนดหลักการในการประกันคุณภาพภายใน (ศูนย์รับประกันคุณภาพการศึกษา, 2553, หน้า 15) ดังนี้

1. ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการศึกษา
2. ให้โรงเรียนเป็นฐานในการบริหารจัดการ
3. การมีส่วนร่วมและการร่วมคิดร่วมทำ
4. การกระจายอำนาจทางการศึกษา
5. การแสดงความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้

ศูนย์รับประกันคุณภาพการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดหลักการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่สำคัญ 3 ประการ (ศูนย์รับประกันคุณภาพการศึกษา, 2553, หน้า 16) คือ

1. ร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพไม่ใช่การจับผิด เป้าหมายอยู่ที่ผู้เรียน
2. บริหารจัดการตามปกติ ไม่ได้แยกส่วนการดำเนินงาน
3. การมีส่วนร่วมของบุคคลที่เกี่ยวข้องหลาย ๆ ฝ่าย นับตั้งแต่ผู้เรียน ครู ผู้บริหาร

โรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545, หน้า 11) ได้กำหนดหลักการในการประกันคุณภาพภายใน ไว้ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพภายใน คือ การที่สถานศึกษาร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา ไม่ใช่การจับผิดหรือทำให้บุคลากรเสียหน้าโดยเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

2. การที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายตามข้อ 1 ต้องทำให้การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการและการทำงานของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ใช่เป็นกระบวนการที่แยกส่วนมาจากการดำเนินงานตามปกติ โดยสถานศึกษาจะต้องวางแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการที่มีเป้าหมายชัดเจน ทำตามแผน ตรวจสอบประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ มีความโปร่งใส และมีจิตสำนึกในการพัฒนาคุณภาพการทำงาน

3. การประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู อาจารย์ และบุคลากรอื่น ๆ ในสถานศึกษา โดยในการดำเนินงานจะต้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เรียน ชุมชน เขตพื้นที่ หรือหน่วยงานที่กำกับดูแล เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน ติดตามประเมินผล พัฒนาปรับปรุง ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันผลักดันให้สถานศึกษามีคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ เป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครองสังคมและประเทศชาติ

สรุปได้ว่า หลักการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามีหลักการสำคัญ คือ การร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการศึกษาบริหารจัดการตามปกติให้โรงเรียนเป็นฐานในการบริหารจัดการ การมีส่วนร่วมของบุคคลที่เกี่ยวข้องหลาย ๆ ฝ่าย นับตั้งแต่ผู้เรียน ครู ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการกระจายอำนาจ การแสดงความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้

ขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน

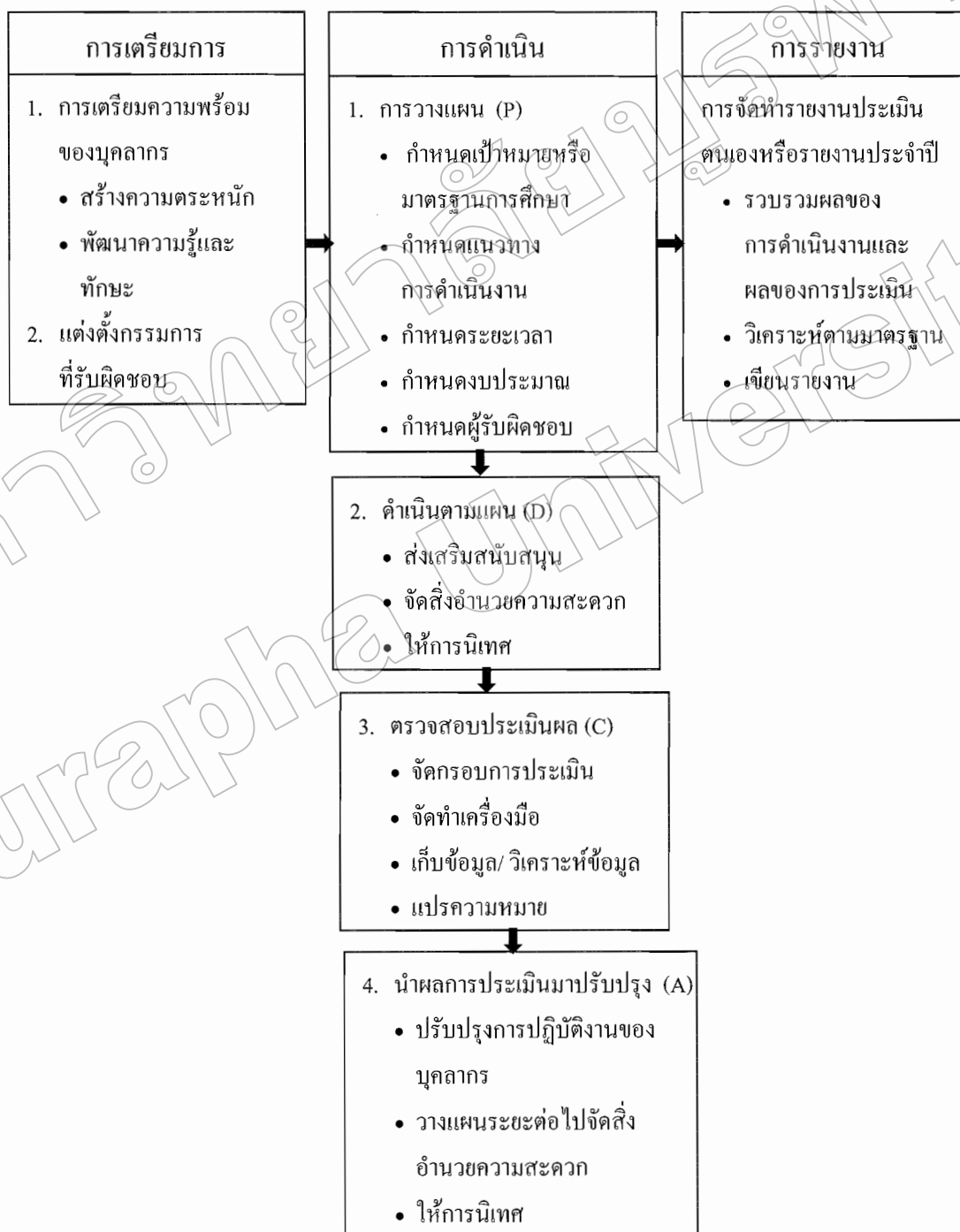
ขั้นการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน ประกอบด้วยขั้นตอนหลัก 4 ขั้นตอนคือ

1. การวางแผน จะต้องมีการกำหนดเป้าหมาย แนวทางการดำเนินงาน ผู้รับผิดชอบงาน ระยะเวลาและทรัพยากรที่ต้องใช้ สำหรับแผนต่าง ๆ ที่ควรจัดทำคือ แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี แผนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร สอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษา แผนการประเมินคุณภาพและแผนงบประมาณ เป็นต้น

2. การปฏิบัติตามแผน ซึ่งในขณะดำเนินการต้องมีการเรียนรู้เพิ่มเติมตลอดเวลาและผู้บริหารควรให้การส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรทุกคนทำงานอย่างมีความสุข จัดสิ่งอำนวยความสะดวก สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการปฏิบัติ กำกับ ติดตามการทำงานทั้งระดับบุคลากร วิทยากร รายนาม และให้การนิเทศ

3. การตรวจสอบประเมินผล ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่จะกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา เพราะจะทำให้ได้ข้อมูลย้อนกลับที่แสดงว่าการดำเนินงานที่ผ่านมาบรรลุเป้าหมายเพียงใด โดยการประเมินต้องจัดวางกรอบการประเมิน จัดหาหรือจัดทำเครื่องมือ จัดเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล แปลความข้อมูล และการตรวจสอบ ปรับปรุงคุณภาพการประเมิน

4. การนำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน เมื่อแต่ละฝ่ายประเมินผลเสร็จแล้วจะส่งผลให้คณะกรรมการรับผิดชอบนำไปวิเคราะห์ สังเคราะห์ และแปลผลแล้วนำเสนอผลต่อผู้เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปปรับปรุงการปฏิบัติงานของผู้บริหารและบุคลากร นำไปวางแผนในระยะต่อไป โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานทั้งหมด ดังที่เสนอในภาพที่ 4

ภาพที่ 4 ขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน

นักบริหารและนักวิชาการมีความเชื่อว่า หลักการของเดมมิง (Deming 1986) สามารถนำมาใช้กับสถานศึกษาได้ ตัวอย่างเช่น ความสำคัญของระบบการคิด และขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน จากแผนภูมิขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จะเห็นได้ว่าสถานศึกษาการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน คือ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบประเมินผล และการพัฒนาปรับปรุง โดยมีรายละเอียดของขั้นตอน ดังนี้

1. การวางแผน (Plan: P) จะมีการเตรียมความพร้อมก่อนจึงมีการวางแผน ดังนี้

1.1 การเตรียมการประกันคุณภาพภายใน การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน ให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการและการจัดการเรียนการสอนควรมีการเตรียมความพร้อมในเรื่องต่าง ๆ ก่อนการวางแผน โดยมีการกำหนดแนวทางการเตรียมความพร้อม ดังนี้

1.1.1 การเตรียมความพร้อมของบุคลากร วัตถุประสงค์ของการเตรียมความพร้อมของบุคลากร ในการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 28) มีดังนี้

1.1.1.1 เพื่อสำรวจลักษณะของบุคลากรและความพร้อมของบุคลากรในสถานศึกษา

1.1.1.2 เพื่อแต่งตั้งบุคลากรที่รับผิดชอบการประเมินผลภายในตามความเหมาะสม

1.1.1.3 เพื่อศึกษาความพร้อมด้านทรัพยากรอื่น เช่น งบประมาณ สิ่งอำนวยความสะดวกที่ใช้ในการประเมินผลภายใน

1.1.1.4 เพื่อจัดทำปฏิทินการปฏิบัติงาน

1.1.1.5 เพื่อจัดทำระบบการกำกับและติดตามงานการประเมิน

ศูนย์รับประกันคุณภาพการศึกษา (2553, หน้า 5-9) ได้กำหนดแนวทางในการเตรียมความพร้อมของบุคลากร โดยการสร้างความตระหนักรวมทั้งพัฒนาความรู้และทักษะด้านการประกันคุณภาพให้แก่บุคลากรทุกคนในสถานศึกษา โดยดำเนินการ ดังนี้

1. การสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของการประกันคุณภาพภายใน และการทำงานเป็นทีม มีความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน โดยรูปแบบที่ควรใช้ ได้แก่ มีบุคลากรแกนนำที่มีความพร้อมในด้านความรู้ ควรจัดประชุมเพื่อสร้างความตระหนักให้บุคลากรเห็นคุณค่าของการประกันคุณภาพภายใน โดยใช้วิทยากรของสถานศึกษาเอง เพื่อแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของครูที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และศักยภาพของสถานศึกษาที่สามารถพึ่งตนเองได้อันเป็นปรัชญาของการประเมินแนวใหม่ที่ต้องการให้บุคลากรภายในเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาตนเอง

2. ในกรณีที่มอบหมายบุคลากรแกนนำ ชี้แจงทำความเข้าใจกับเพื่อนร่วมงานด้วยตนเอง ไม่ประสบผลสำเร็จ จำเป็นต้องหาวิทยากรมืออาชีพที่มีคุณภาพ มาช่วยโน้มน้าวความคิดของผู้เกี่ยวข้องให้เกิดการตื่นตัว พร้อมจะดำเนินการประกันคุณภาพด้วยใจ

3. การชี้แจงทำความเข้าใจไม่ว่าจะดำเนินการโดยบุคลากรภายในหรือวิทยากรมืออาชีพ จากภายนอก ควรให้บุคลากรทุกคนได้มีโอกาสเข้าร่วมประชุมรับทราบพร้อมกัน ไม่ควรชี้แจงเฉพาะวิทยากรแกนนำหรือคณะทำงานเฉพาะกลุ่ม เพื่อให้ทุกคนมีโอกาสได้ทราบความจำเป็นของการประกันคุณภาพภายในอย่างทั่วถึงและร่วมมือร่วมใจในการดำเนินการต่อไป

4. การพัฒนาความรู้และทักษะที่เกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน โดยรูปแบบที่ควรใช้ คือ การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการให้ทุกคนได้เข้าร่วมประชุม อาจใช้วิทยากรแกนนำเป็นผู้รับผิดชอบจัดการในเรื่องนี้ การจัดประชุมควรแบ่งเป็นช่วง ๆ ตามกิจกรรมที่จะดำเนินการ ดังนี้

4.1 ช่วงแรกเน้นเนื้อหาเกี่ยวกับภาพรวมของระบบการประกันคุณภาพภายใน

4.2 เน้นเนื้อหาเกี่ยวกับการกำหนดกรอบและวางแผนการประเมิน จากนั้นดำเนินการรวบรวมข้อมูลตามกรอบและแผนการประเมิน

4.3 เน้นเนื้อหาเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอผลการประเมินและการเขียนรายงานผลการประเมินตนเอง โดยประชุมหลังจากที่มีการปฏิบัติงานและมีการประเมินตนเองตามแผนไปแล้วระยะหนึ่ง

แผนกศึกษาธิการ นครหลวงเวียงจันทน์ (2553, หน้า 16) ได้กำหนดแนวทางในการเตรียมความพร้อมของบุคลากรในการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา มีกิจกรรมสำคัญที่ควรดำเนินการ ดังนี้

1. พัฒนาบุคลากรในการเตรียมการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนควรดำเนินการดังนี้

1.1 สร้างจิตสำนึกในการทำงานให้บุคลากรของโรงเรียนให้มีความรักในงานที่ทำ มีความสนุกสนานในการทำงาน ให้เห็นว่าเป็นส่วนสำคัญของชีวิต มีการชื่นชมผลแห่งความสำเร็จ การมีส่วนร่วม และเห็นคุณค่าในงานที่ได้ทำ

1.2 พัฒนาบุคลากรของโรงเรียน ให้มีวิสัยทัศน์ในการทำงาน มีทัศนคติในเชิงสร้างสรรค์ มีเป้าหมายชัดเจน มีความตั้งใจอย่างเด็ดเดี่ยว และอดทนที่จะไปสู่เป้าหมายให้คิดอย่างก้าวหน้า คิดอย่างมีอนาคต และมองการณ์ไกล

1.3 พัฒนาด้านความรู้ โดยการให้เข้าร่วมสัมมนา เข้ารับการฝึกอบรม

2. พัฒนาการทำงาน

2.1 โรงเรียนมีการบริหารระบบคุณภาพ มีการควบคุมคุณภาพในกระบวนการทำงาน

2.2 ให้มีการทำงานเป็นทีม โดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกันแก้ปัญหา จริงใจและยอมรับซึ่งกันและกัน มีการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3. สร้างความตระหนักให้บุคลากรในโรงเรียนและผู้มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียน ได้แก่ ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้ให้บริการ ผลผลิต (นักเรียน) ของโรงเรียน ให้ทุกฝ่ายเห็นความสำคัญของการประกันคุณภาพของการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545, หน้า 14) ได้กำหนดการเตรียมความพร้อมของบุคลากรในการประกันคุณภาพภายใน โดยดำเนินการ ดังนี้

1. การสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของการประกันคุณภาพภายในและการทำงานเป็นทีม การประกันคุณภาพภายในเป็นเรื่องที่บุคลากรในสถานศึกษาทุกคนต้องร่วมกันทำเป็นทีม จึงจำเป็นที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องปลูกจิตสำนึกและสร้างความตระหนักให้บุคลากรทุกฝ่ายมองเห็นคุณค่า และมีความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน โดยดำเนินการ ดังนี้

1.1 ควรจะประชุมเพื่อสร้างความตระหนักให้บุคลากรเห็นคุณค่าของการประกันคุณภาพภายใน

1.2 จัดหาวิทยากรมืออาชีพที่มีคุณภาพหรือฝีมือมาช่วยโน้มน้าวความคิดของผู้เกี่ยวข้องให้พร้อมที่จะดำเนินการประกันคุณภาพด้วยใจ

1.3 การชี้แจงทำความเข้าใจ ควรให้บุคลากรทุกคนในสถานศึกษาได้มีโอกาสเข้าร่วมประชุมรับทราบพร้อมกัน ไม่ควรชี้แจงเฉพาะแกนนำหรือคณะทำงานเฉพาะกลุ่ม

2. การพัฒนาความรู้และทักษะเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน บุคลากรส่วนใหญ่ยังเข้าใจวิธีการประกันคุณภาพภายในค่อนข้างน้อย และไม่รู้ว่าจะดำเนินการอย่างไรในแต่ละขั้นตอน รวมทั้งยังขาดทักษะในการประเมินตนเอง จึงมีการฝึกอบรมให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจและสามารถดำเนินการประกันคุณภาพได้ โดยรูปแบบที่ควรใช้ คือ

2.1 การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยให้ทุกคนเข้าร่วมประชุม

2.2 ในการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ ควรแบ่งเป็นช่วง ๆ

2.2.1 ช่วงที่ 1 เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับภาพรวมของระบบการประกันคุณภาพภายใน กระบวนการบริหาร งานคุณภาพ แล้วเริ่มเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาและแผนปฏิบัติการในแต่ละปีต่อ จากนั้นก็ให้ร่วมกันปฏิบัติจริงในการวางแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติ

2.2.2 ช่วงที่ 2 เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับการกำหนดกรอบและวางแผนการประเมิน การสร้างเครื่องมือการประเมิน ต่อจากนั้นก็ดำเนินการรวบรวมข้อมูลตามกรอบและแผนปฏิบัติการ

2.2.3 ช่วงที่ 3 เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอผลการประเมิน และการเขียนรายงานผลการประเมินตนเอง (Self-Study Report) โดยจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ หลังจากที่บุคลากรมีการปฏิบัติงานและมีการประเมินตนเองตามแผนไปแล้วระยะหนึ่ง

สรุปได้ว่า การเตรียมความพร้อมของบุคลากร โดยสร้างความตระหนักให้บุคลากร ในสถานศึกษาเห็นคุณค่าของการประกันคุณภาพภายในและการทำงานเป็นทีมการพัฒนาความรู้ และทักษะเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในการแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนมีการดำเนินการโดยอาศัยหลักการ ดังนี้

1. คุณลักษณะของคณะกรรมการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ในการประกันคุณภาพภายในหรือประเมินผลภายในของสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2544, หน้า 3) ควรมี ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินผลภายในมีเจตคติที่ดีต่อการประเมินผลภายใน และมีแรงจูงใจในการทำกรประเมินผลภายใน นอกจากนี้ควรมีความรู้ความสามารถ ในการสร้างเครื่องมือในการวัดและประเมินผลมาตรฐานการจัดการศึกษาการประมวลผลข้อมูล ที่จัดเก็บ และมีความสามารถในการเขียนรายงานผลการประเมิน

2. การแต่งตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบเรื่องการประกันคุณภาพภายในแม้ว่าการประกันคุณภาพภายในจะเป็นภารกิจของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา แต่ในการดำเนินงานจำเป็นต้องมี ผู้รับผิดชอบในการประสานงานกำกับ ดูแล ช่วยเหลือ สนับสนุนให้ทุกฝ่ายทำงานร่วมกันและ เชื่อมโยงกันเป็นทีม โดยผู้มีส่วนรับผิดชอบที่สำคัญที่สุด คือ ผู้บริหารการศึกษาซึ่งควรดำเนินงาน ร่วมกับบุคลากรหลักที่ได้รับมอบหมายในรูปของคณะกรรมการหรือคณะทำงาน ดังนี้

- 2.1 หัวหน้าประสานงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ควรแต่งตั้งผู้ที่มีความรู้ ความสามารถประสบการณ์ในการจัดการศึกษาภายในสถานศึกษาเป็นอย่างดีผู้รับผิดชอบ อย่างน้อย 2 คน และคณะกรรมการดำเนินงานต่าง ๆ ตามขั้นตอนในระบบการประกันคุณภาพ ภายในเพื่อให้ครบทุกขั้นตอน ตามวงจรคุณภาพ PDCA ควรแต่งตั้งคณะกรรมการอย่างน้อย 3 ชุด ดังโครงสร้าง ภาพที่ 5

ภาพที่ 5 โครงสร้างของคณะกรรมการประกันคุณภาพภายใน

3. วิธีดำเนินการของคณะกรรมการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา มีดังนี้

3.1 ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษา กำหนดเกณฑ์

การคัดเลือกคณะกรรมการประเมินผลภายใน

3.2 ผู้บริหารแต่งตั้งบุคคลต่าง ๆ เป็นคณะกรรมการ การประเมินผลภายในของสถานศึกษาประมาณ 15-20 คน

3.3 กำหนดวันประชุมของคณะทำงาน (เดือนละ 1-2 ครั้ง)

3.4 วางแผนการทำงานและกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ โดยพิจารณา มอบหมายความรับผิดชอบให้สอดคล้องตามภาระงานในหน้าที่

3.5 วางระบบการกำกับและติดตามผลการทำงาน

3.6 วางระบบการรายงานผลการประเมิน เพื่อให้บุคลากรในสถานศึกษาได้รับรู้ทั่วกัน

4. เกณฑ์การคัดเลือกคณะกรรมการประกันคุณภาพภายใน มีดังต่อไปนี้

4.1 เป็นนักประสานสัมพันธ์กับบุคลากรทั้งในและนอกสถานศึกษา ผู้ที่เป็นคณะกรรมการการประเมินผลภายในควรเป็นบุคคลที่ชุมชนในสถานศึกษาไว้วางใจ มีลักษณะเป็นนักประสานที่คล่องมือมีมนุษยสัมพันธ์ เป็นที่ยอมรับ

4.2 เป็นผู้มีความรู้ความสามารถด้านการวัดและประเมินผล

4.3 เป็นผู้มีความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา

4.4 เป็นผู้มีความรู้ผู้นำ

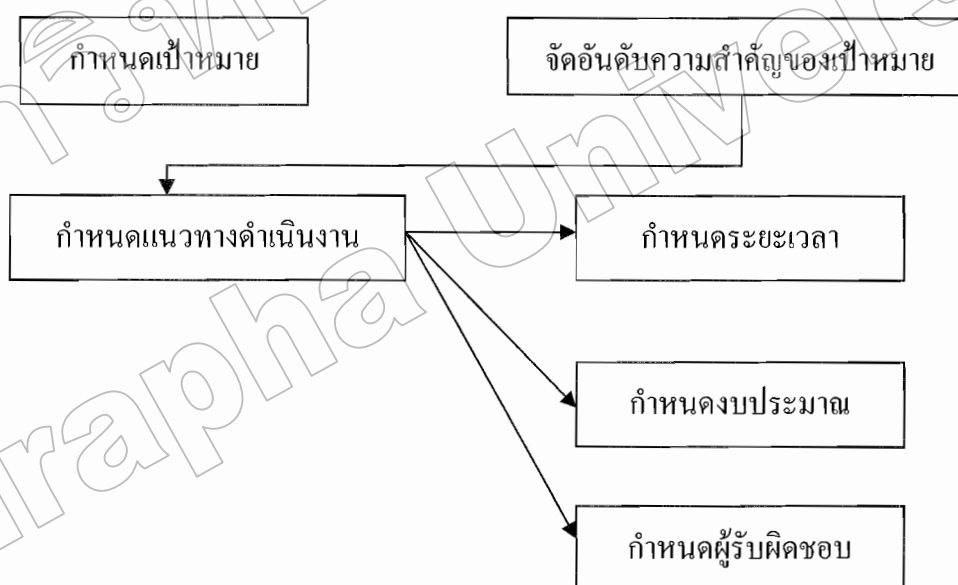
4.5 มีความรอบรู้ในภาระงานของสถานศึกษาเป็นอย่างดี สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545, หน้า 16) ได้กำหนดการเตรียมการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่สำคัญอีกประการคือ แต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อร่วมมือกับผู้บริหารในการประสาน กำกับ ดูแล ช่วยเหลือ สนับสนุนให้ทุกฝ่ายทำงานรวบกัน และเชื่อมโยงกันเป็นทีม

สรุปได้ว่า ในการเตรียมความพร้อมประกันคุณภาพภายในโรงเรียนจะต้องเตรียมความพร้อมของบุคลากรให้มีการพัฒนาความรู้ทักษะเกี่ยวกับการประกันคุณภาพความเข้าใจ และเห็นคุณค่าของการประกันคุณภาพภายในการทำงานเป็นทีม โดยการจัดประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ การจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา แผนปฏิบัติการ การกำหนดกรอบและวางแผนการประเมินนอก จากการเตรียมความพร้อมของบุคลากรแล้วจะต้องมีการแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงาน ในการกำกับดูแล ประสานงาน ช่วยเหลือ สนับสนุนให้ทุกฝ่ายทำงานร่วมกันด้วย

1. การวางแผน มีผู้ให้ความหมายของการวางแผนไว้อย่างหลากหลาย แต่จะนำมากล่าวเฉพาะที่สำคัญ ดังนี้

1.1 การวางแผน (Planning) หมายถึง การคิดหาทางเลือกล่วงหน้าในการปฏิบัติงานที่ดีที่สุดโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างประหยัดให้ได้ผลคุ้มค่ามากที่สุด โดยการดำเนินงานตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ (ศูนย์รับประกันคุณภาพการศึกษา, 2553, หน้า 17)

1.2 การวางแผน (Planning) หมายถึง การกำหนดแผนงานหรือวิธีการปฏิบัติงานไว้ เป็นการล่วงหน้าเพื่อผลสำเร็จตามที่ต้องการ การวางแผนจะเกี่ยวข้องกับการใช้ดุลยพินิจพิจารณาถึงผลสำเร็จที่ต้องการจะได้และหนทางที่จะทำได้ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ ในทางปฏิบัติการวางแผนผู้บริหารจะทำการคาดการณ์เหตุการณ์ในอนาคตและจะมีการคิดวิเคราะห์เพื่อกำหนดเป้าหมายผลงานต่าง ๆ และจะกำหนดแผนงานหรือแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมที่จะช่วยให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ต่าง ๆ (ธงชัย สันติวงษ์, 2543, หน้า 13) ในการวางแผน ต้องมีการกำหนดเป้าหมาย แนวทางการดำเนินงาน ผู้รับผิดชอบงาน ระยะเวลา และทรัพยากรที่ต้องใช้เพื่อทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการ เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ มีการจัดทำกฎระเบียบคุ้มครองโรงเรียน แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี แผนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร และสอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษา แผนประเมินคุณภาพการศึกษาและแผนงบประมาณ โดยมีขั้นตอนที่สำคัญดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 ขั้นตอนการวางแผนการประกันคุณภาพภายใน

จากภาพที่ 6 ขั้นตอนการวางแผนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ มี 6 ขั้นตอน คือ กำหนดเป้าหมาย จัดอันดับความสำคัญของเป้าหมาย กำหนดแนวทางดำเนินงาน กำหนดระยะเวลาดำเนินการ กำหนดผู้รับผิดชอบหรือผู้ดำเนินการ และกำหนดงบประมาณที่จะใช้ มีรายละเอียด ดังนี้

1.2.1 การกำหนดเป้าหมาย ทำได้โดยการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปนี้

1.2.1.1 เป้าหมายหรือมาตรฐานการศึกษาที่เป็นความต้องการของส่วนรวมของกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้ หลักสูตร นโยบาย/ มาตรฐานต้นสังกัด และมาตรฐานการศึกษา เพื่อประเมินคุณภาพภายนอก

1.2.1.2 ปัญหาความต้องการของชุมชนท้องถิ่น

1.2.1.3 ศักยภาพหรือความสามารถในด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา

1.2.2 การจัดอันดับความสำคัญของเป้าหมาย ทำได้โดย

1.2.2.1 ตั้งประเด็นในการพิจารณา เช่น เป็นความต้องการของส่วนรวม (ระดับประเทศ) เป็นเรื่องเร่งด่วน เป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่การพัฒนาเป้าหมายอื่น เป็นเรื่องที่ผู้เรียนได้ประโยชน์หรือเป็นความต้องการของสถานศึกษา

1.2.2.2 กำหนดคะแนนในแต่ละประเด็น เช่น ประเด็นละ 5 คะแนน ดังนั้น 4 ประเด็น คะแนนเต็ม 20 คะแนน

1.2.2.3 นำเป้าหมายที่กำหนดทั้งหมดแต่ละเป้าหมายมาพิจารณาให้คะแนนตามประเด็นที่กำหนด

1.2.2.4 รวมคะแนนแต่ละเป้าหมาย เป้าหมายที่คะแนนรวมมากที่สุด เป็นเป้าหมายที่มีความสำคัญอันดับหนึ่งและเรียงไปตามลำดับของคะแนนที่รวมได้

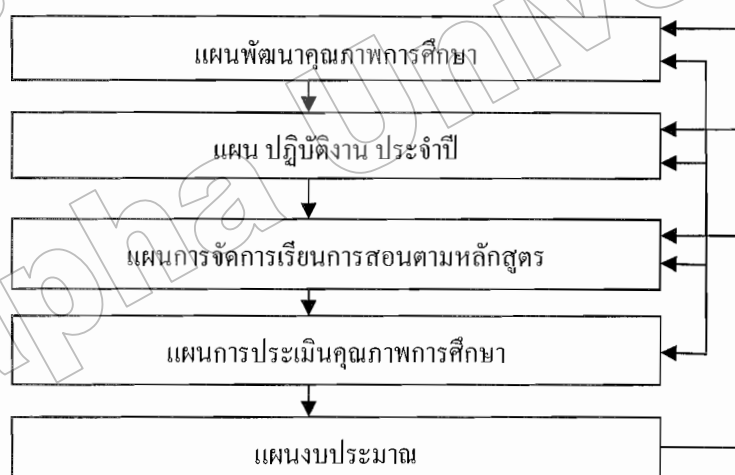
1.2.3 การกำหนดแนวทางการดำเนินการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545, หน้า 23) คือ การนำเป้าหมายที่มีลักษณะเป็นความคิดเชิงนามธรรม มาทำให้เป็นรูปธรรมในทางปฏิบัติ โดยคิดโครงการหรือกิจกรรมที่จะทำให้บรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการรวมทั้งกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จหรือตัวบ่งชี้ให้มีความชัดเจน

1.2.4 การกำหนดระยะเวลา ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545, หน้า 28) ในการทำแผนควรมีการกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสม สำหรับการดำเนินงานของโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ในแผนด้วย การกำหนดระยะเวลาจะช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพ เพราะผู้ปฏิบัติจะได้ทราบว่างานใดควรจะต้องดำเนินการให้เสร็จเมื่อไร และเป็นประโยชน์กับผู้ติดตามงานว่ามีความก้าวหน้าตามแผนเพียงใด

1.2.5 การกำหนดงบประมาณ ควรคิดงบประมาณที่จะต้องใช้ในการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ รวมทั้งค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่จำเป็นในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ตามแผนอย่างรอบคอบ ให้ประโยชน์ต่อผู้เรียนมากที่สุด คำนึงถึงความพอเพียงและความเหมาะสมระหว่างรายรับ รายจ่าย เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้บรรลุตามเป้าหมาย โดยมีการใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่า

1.2.5 การกำหนดผู้รับผิดชอบ การกำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการแต่ละขั้นตอนหรือในกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้แผนดังกล่าวสามารถดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรกำหนดไว้ในแผนที่ว่าเรื่องใดจะเป็นหน้าที่หรือความรับผิดชอบของใครบ้าง

ศูนย์รับประกันคุณภาพการศึกษา (2554, หน้า 10) ได้กำหนดรายละเอียดของการวางแผนในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย การเตรียมระบบข้อมูลสารสนเทศที่มีคุณภาพ แผนพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน ซึ่งมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการกำหนดเป้าหมายหรือมาตรฐานการศึกษา การจัดลำดับความสำคัญของเป้าหมาย กำหนดแนวทางการดำเนินงาน ระยะเวลา งบประมาณ และผู้รับผิดชอบ เพื่อให้การดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ สถานศึกษาควรมีการจัดทำแผนต่าง ๆ ได้กำหนดรายละเอียดของการวางแผนในการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน คือ แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา แผนปฏิบัติงานประจำปี แผนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรและสอดคล้องกับเป้าหมายสถานศึกษา แผนการประเมินคุณภาพการศึกษา และแผนงบประมาณ ซึ่งมีความสัมพันธ์เชื่อมโยง ดังภาพที่ 7

ภาพที่ 7 ความสัมพันธ์เชื่อมโยงของแผนที่สถานศึกษาต้องจัดทำ

ความสัมพันธ์เชื่อมโยงของแผนที่สถานศึกษา ต้องจัดทำลักษณะของแผนที่ที่ดี ซึ่งศูนย์รับประกันคุณภาพการศึกษา (2553, หน้า 12) กล่าวว่า แผนที่ดีมีลักษณะ ดังนี้

1. มีนโยบายและวัตถุประสงค์ชัดเจน แน่นอน เข้าใจง่าย
2. มีความสอดคล้องกับแผนในระดับอื่น
3. มีการพิจารณานำเอาทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

4. มีความยืดหยุ่น สามารถที่จะปรับหรือแก้ไขให้เหมาะสมกับสภาพหรือสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้

5. ให้ทุกคนในองค์กรมีส่วนร่วมในการจัดทำและดำเนินงานตามแผนกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานและเกี่ยวข้องให้ชัดเจน

6. ให้ข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานและการตัดสินใจทุกขั้นตอน กำหนดระบบการกำกับ ควบคุม ติดตาม ประเมินผลไว้ชัดเจนทุกขั้นตอน

2. การปฏิบัติตามแผน (Do: D) คือ การที่บุคลากรทุกคนในสถานศึกษาร่วมกันดำเนินการตามแผนที่วางไว้ เมื่อสถานศึกษาได้วางแผนการปฏิบัติงานเสร็จเรียบร้อยแล้ว บุคลากรร่วมกันดำเนินการตามแผนที่จัดทำไว้ และในระหว่างดำเนินการมีการเรียนรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา และมุ่งเน้นประโยชน์ที่เกิดกับผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรจะดำเนินการตามแนวทางของ ศูนย์รับประกันคุณภาพการศึกษา (2553, หน้า 22) ดังนี้

2.1 การส่งเสริม สนับสนุน ให้บุคลากรทำงานอย่างมีความสุข

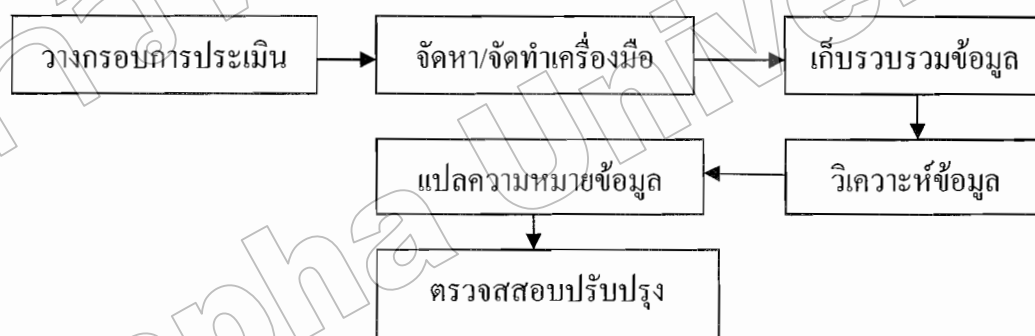
2.2 จัดสิ่งอำนวยความสะดวก สนับสนุนทรัพยากรเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 กำกับ ติดตาม ดูแล ทั้งระดับรายบุคคล/รายกลุ่ม/ ฝาย เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้มีการดำเนินการตามแผน

2.4 ให้การนิเทศการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาในระหว่างปฏิบัติงาน ผู้บริหารต้องกำกับและตีความว่าเป็นไปตามเป้าหมายหรือแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ มีปัญหาอะไร หากไม่เป็นไปตามแผนหรือมีปัญหาจะได้ให้การนิเทศเพื่อปรับปรุงแก้ไข การกำกับติดตามการปฏิบัติงานมีหลายวิธี เช่น สอบถามเป็นรายบุคคล จักกลุ่ม/ หมวด/ ฝาย หรือให้แต่ละบุคคล/กลุ่ม/ หมวด/ ฝาย รายงานความก้าวหน้าของการทำงานเป็นรายสัปดาห์หรือรายเดือน โดยรายงานปากเปล่าหรือจัดทำรายงานเสนอ เพื่อให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการปฏิบัติงานของแต่ละบุคคล/ กลุ่ม/ หมวด/ ฝาย และในแต่ละเดือนอาจมีการพิจารณาว่าบุคคล/ กลุ่ม/ หมวด/ ฝายใดมีผลการดำเนินงานดีเยี่ยม เป็นไปตามเป้าหมายหรือแผนที่กำหนด ซึ่งอาจมีการให้รางวัลเล็ก ๆ น้อย ๆ เป็นการให้กำลังใจการปฏิบัติตามแผน ผู้บริหารควรให้การนิเทศเพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในเรื่องการจัดการเรียนการสอน การประเมินตนเองและทักษะในด้านต่าง ๆ โดยผู้บริหารอาจให้การนิเทศเองหรือเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญแต่ละด้านมาให้การนิเทศหรือส่งบุคลากรได้อบรม

3. การตรวจสอบประเมินผล (Check: C) เป็นการประเมินเพื่อพัฒนาการประเมินผล เป็นกลไกสำคัญที่จะกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาเพราะทำให้ได้ข้อมูลย้อนกลับที่จะสะท้อนให้เห็นถึง

การดำเนินการที่ผ่านมาว่าบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้เพียงใด ต้องปรับปรุงแก้ไขในเรื่องใดบ้าง ในระหว่างที่สถานศึกษาดำเนินการตามแผนปฏิบัติงานควรมีการตรวจสอบประเมินผลเป็นระยะ ๆ เพื่อพิจารณาว่า การดำเนินการเป็นไปในทิศทางที่จะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายหรือมาตรฐาน และตัวบ่งชี้ที่กำหนดในแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการหรือไม่ เพียงใด มีจุดอ่อน จุดแข็งประการใด มีส่วนใดที่จะต้องปรับปรุงเพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือมาตรฐานตัวบ่งชี้ที่กำหนดมากที่สุด และเมื่อ สิ้นภาคเรียนหรือปีการศึกษาจะมีการประเมินสรุปรวม เพื่อนำผลการพิจารณาและไข ปรับปรุง การดำเนินการในระยะต่อไป กิจกรรมที่ต้องดำเนินการในการตรวจสอบประเมินผลการปฏิบัติงาน ได้แก่ การวางแผนการประเมิน การจัดหา/จัดทำเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ ข้อมูล การแปลความหมาย การตรวจสอบ/ปรับปรุงคุณภาพ การประเมินกิจกรรมที่ต้องดำเนินการ ประกอบด้วย การวางแผนการประเมิน การจัดหา/จัดทำเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การแปลความหมาย และการตรวจสอบ/ปรับปรุงคุณภาพการประเมิน ดังภาพที่ 8

ภาพที่ 8 กิจกรรมการตรวจสอบประเมินผลการปฏิบัติงาน

3.1 การกำหนดกรอบการประเมินของศูนย์รับประกันคุณภาพการศึกษา

เป็นการกำหนดแนวทางในการประเมิน ประกอบด้วย สิ่งที่จะประเมิน ผู้ประเมิน และรูปแบบการประเมินว่าจะประเมินอะไร ใครเป็นผู้ประเมิน และมีรูปแบบในการประเมินอย่างไร ในการกำหนดกรอบการประเมินอาจพิจารณาประเด็นต่าง ๆ คือ เป้าหมาย/ มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ เครื่องมือ แหล่งข้อมูล ผู้ให้ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล เกณฑ์การประเมิน ช่วงเวลาที่ประเมิน ผู้รับผิดชอบในการประเมิน กรอบการประเมินจะต้องเชื่อมโยงกับเป้าหมายคุณภาพหรือ มาตรฐานการศึกษาที่ระบุในแผนพัฒนาหรือแผนปฏิบัติการเพื่อกำหนดว่าจะประเมินอะไร มีอะไรเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการดำเนินการตามเป้าหมาย ตัวบ่งชี้นั้นจะต้องใช้ข้อมูลอะไร แล้วจึง

สำรวจว่าสถานศึกษานั้นมีข้อมูลนั้นแล้วหรือยัง จะนำมาใช้ได้หรือไม่ ถ้ามีข้อมูลอยู่แล้ว เช่น ข้อมูลน้ำหนัก ส่วนสูง ที่ชี้วัดสุขภาพทางกายของนักเรียนก็ไม่ต้องเก็บข้อมูลใหม่ ถ้ายังไม่มีหรือมี แต่เป็นข้อมูลที่ล้าสมัยก็ต้องเก็บใหม่ โดยพิจารณาว่าข้อมูลที่ต้องการนั้นจะใช้เครื่องมือชนิดใด จะเก็บข้อมูลจากใคร จะวิเคราะห์ข้อมูลอย่างไร รวมทั้งกำหนดเกณฑ์การประเมิน ช่วงเวลา ผู้รับผิดชอบในการประเมิน เพื่อสะดวกในกำกับ ติดตามงานของคณะกรรมการและผู้บริหาร ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตัวอย่างการกำหนดกรอบการประเมินการประกันคุณภาพภายใน

เป้าหมาย/ มาตรฐาน	ตัวบ่งชี้	เครื่องมือ	แหล่งข้อมูล/ ผู้ให้ข้อมูล	วิเคราะห์ ข้อมูล	เกณฑ์การ ประเมิน	ช่วงเวลา ที่ประเมิน	ผู้รับผิดชอบ ประเมิน

3.2 จัดหาและหรือจัดทำเครื่องมือการประเมิน

การจัดหาและหรือจัดทำเครื่องมือการประเมินที่ง่ายต่อการใช้และแปลความหมาย โดยคณะครูในโรงเรียนเอง การสร้างและปรับปรุงเครื่องมือจะต้องคำนึงถึงความสามารถในการวัดตรงกับสิ่งที่ต้องการวัด โดยอาจนำไปทดลองใช้แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ว่าได้ผลตรงกับความเป็นจริงตามการสังเกตของครูหรือไม่ ควรพิจารณาความเหมาะสมที่จะใช้เครื่องมือนี้กับกลุ่มคนที่จะเก็บข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ต้องง่ายในการตอบ ไม่รบกวนเวลาและไม่เป็นภาระกับผู้ให้ข้อมูล ใช้คำถามให้น้อยเท่าที่จำเป็น ผลงานของผู้เรียนเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นความสามารถและพัฒนาการของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ควรใช้สิ่งเหล่านี้ให้เป็นประโยชน์ต่อการประเมิน เครื่องมือที่สำคัญคือ ตัวครูผู้สอนควรมีแบบสังเกตแบบบันทึกพฤติกรรมหรือประเด็นหลักในการวิเคราะห์ ผลงานหรือพัฒนาการของผู้เรียน

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลหากข้อมูลใดมีอยู่แล้วในสถานศึกษาไม่ควรจัดเก็บใหม่ให้นำข้อมูลมาประมวลผลวิเคราะห์แล้วนำไปใช้ได้เลย ควรวางแผนการจัดเก็บข้อมูลให้สอดคล้องกับการทำงานปกติของสถานศึกษาให้มากที่สุด เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพและรายได้อาจให้ผู้ปกครอง

กรอบแบบสอบถามในวันที่เชิญมาประชุม การเก็บข้อมูลหากเป็นไปได้ควรเก็บจาก หลาย ๆ แหล่ง เพื่อเป็นการตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

พิจารณากรอบการวิเคราะห์ว่าข้อมูลแต่ละประเด็นจะวิเคราะห์ในระดับใด ระดับบุคคล ระดับห้องเรียน หรือระดับภาพรวมของสถานศึกษาใครเป็นผู้วิเคราะห์ วิเคราะห์ในช่วงเวลาใดเพื่อจะได้นำผลมาใช้

3.5 การแปลความหมาย

ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์จะนำมาใช้ประโยชน์ก็ต่อเมื่อสถานศึกษาได้แปลความหมายของข้อมูล โดยมีการเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด การกำหนดเกณฑ์การประเมินตนเองของสถานศึกษานั้น กำหนดเป็นระดับ ๆ ได้แก่ เกณฑ์ระดับบุคคล เกณฑ์ระดับห้องเรียน/ระดับชั้น/ ระดับหมวดวิชาและเกณฑ์ระดับสถานศึกษา

3.6 การตรวจสอบ/ปรับปรุงคุณภาพการประเมิน

เมื่อได้ดำเนินการประเมินตามแผนที่กำหนดจะต้องมีการตรวจสอบกระบวนการและผลการประเมินว่า มีความเหมาะสม ถูกต้อง น่าเชื่อถือเพียงใด ผู้เกี่ยวข้องควรมีการประชุมร่วมกันเป็นระยะ ๆ โดยผู้บริหารควรมีการติดตามตรวจสอบในระหว่างการนิเทศและประชุมร่วมกับคณะกรรมการ เพื่อให้คำปรึกษา คำแนะนำในการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการประเมินคุณภาพให้มีประสิทธิภาพ มีความถูกต้องและเชื่อถือได้ โดยให้กระบวนการเหล่านี้บูรณาการอยู่ในการดำเนินงานปกติ

การประเมินผล เป็นกลไกสำคัญที่จะกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาเพราะจะทำให้ได้ข้อมูลย้อนกลับที่จะสะท้อนให้เห็นการดำเนินงานที่ผ่านมาว่า บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้เพียงใด ต้องปรับปรุงแก้ไขในเรื่องใดบ้าง ผู้บริหารและครูที่เข้าใจระบบการประกันคุณภาพอย่างถูกต้อง จะตระหนักถึงความสำคัญของการประเมินผล ไม่กลัวการประเมินผล โดยเฉพาะการประเมินตนเอง ซึ่งเป็นการประเมินที่มุ่งเพื่อการพัฒนา ไม่ใช่การตัดสินใจถูกผู้คน เป็นการประเมินงานที่ทำอยู่เป็นประจำ เครื่องมือที่ใช้อาจเป็นสิ่งที่มียู่แล้ว ไม่ต้องสร้างขึ้นใหม่ เช่น สถิติที่เป็นข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของฝ่ายบริหาร ผลงาน หรือการบ้าน ตลอดจนการทดสอบย่อยของผู้เรียนในชั้นเรียน ซึ่งเป็นข้อมูลที่ครูมีอยู่แล้ว เพียงแต่จัดเก็บให้เป็นระบบมากขึ้นเท่านั้น

การตรวจสอบประเมินผล ควรมีการตรวจสอบเป็นระยะ ๆ เพื่อพิจารณาว่าการดำเนินการเป็นไปในทิศทางที่จะไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายหรือมาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่กำหนดในแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการหรือไม่เพียงใด มีจุดอ่อน จุดแข็งประการใด มีส่วนใด

ที่ต้องปรับปรุงเพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือมาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่กำหนดมากที่สุด และเมื่อสิ้นภาคเรียนก็มีการประเมินสรุปรวม เพื่อนำผลมาพิจารณาแก้ไข ปรับปรุงการดำเนินงานในระยะต่อไป

3.7 การรายงานการประกันคุณภาพภายใน

การรายงานการประกันคุณภาพภายในหรือการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง รายงานประจำปี หลังจากที่ได้ดำเนินการตามแผนและได้ดำเนินการประเมินผลภายในเสร็จเรียบร้อยแล้ว เพื่อให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ การปฏิรูปการศึกษาแห่งชาติ ที่มีสาระส่วนหนึ่งให้สถานศึกษาจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอกสถานศึกษาควรดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้

3.7.1 การประเมินตนเอง

รวบรวมผลการดำเนินงานและผลการประเมินดำเนินการวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้จำแนกตามมาตรฐานการศึกษา การประเมินตนเอง เป็นกลไกสำคัญของระบบการประกันคุณภาพภายในที่ส่งเสริมและผลักดันให้การดำเนินงานของสถานศึกษาบรรลุเป้าหมายที่กำหนดร่วมกันไว้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ข้อมูลสารสนเทศที่ได้จากการประเมินตนเองจะเป็นข้อมูลย้อนกลับสำหรับโรงเรียนในการวางแผนเพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง สาระสำคัญของการประเมินตนเอง (ศูนย์รับประกันคุณภาพการศึกษา, 2553, หน้า 19) มีดังนี้

3.7.1.1 ความหมายของการประเมินตนเอง คือ กระบวนการในการบริหารจัดการศึกษาที่ใช้ควบคุมตรวจสอบคุณภาพภายในโรงเรียน โดยมุ่งให้ทุกคนได้ประเมินการทำงานของตนเอง ในลักษณะของการตรวจสอบที่ผู้ปฏิบัติงานเป็นผู้ประเมินตามภารกิจของตนเอง ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่สะท้อนการปฏิบัติงานของโรงเรียน นำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายตามมาตรฐานการศึกษา

3.7.1.2 ประโยชน์ของการประเมินตนเองกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลสารสนเทศที่ได้จากการประเมินตนเองนั้น มีคุณค่าต่อการวางแผนเพื่อปรับปรุงพัฒนาโรงเรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับผู้บริหาร บุคลากรในโรงเรียน นักเรียน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของโรงเรียนและประโยชน์ของการประเมินตนเองกับผู้ที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้

3.7.1.2.1 ผู้บริหารโรงเรียน เป็นบุคคลสำคัญในการนำโรงเรียนสู่มาตรฐานการศึกษาและความสำเร็จในการประกันคุณภาพการศึกษา ข้อมูลสารสนเทศจากการประเมินตัวเองเป็นการนำเสนอภาพและผลการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษา ด้านคุณภาพการบริหารคุณภาพการเรียนการสอน เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ แผนงาน งาน/ โครงการ ซึ่งครอบคลุมและสัมพันธ์กันในธรรมนูญโรงเรียนที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของบุคลากรในโรงเรียนและบุคคลที่เกี่ยวข้อง

3.7.1.2.2 ครูผู้สอนเป็นบุคคลสำคัญในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียน มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญในการประกันคุณภาพการศึกษา ข้อมูล สารสนเทศจากการประเมินตนเองด้านคุณภาพนักเรียนมีความสำคัญ และเป็นปัจจัยเงื่อนไขให้ ครูผู้สอนปรับปรุงและพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา

3.7.1.2.3 ผู้เรียนและผู้ปกครองเป็นกลุ่มเป้าหมายที่โรงเรียนมุ่งหวังเผยแพร่ ข้อมูลสารสนเทศด้านคุณภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งสามารถแสดงความพึงพอใจหรือ แสดงความคิดเห็น ช่วยเหลือ สนับสนุนให้โรงเรียนจัดการศึกษา สนองความต้องการของผู้เรียนและ ผู้ปกครอง ตลอดจนตรวจสอบการดำเนินงานของโรงเรียนว่าสอดคล้องกับการจัดทำกฎระเบียบ คຸ້ມກອງโรงเรียน มากน้อยเพียงใด

3.7.1.2.4 กรรมการสถานศึกษา เป็นกลุ่มเป้าหมายที่โรงเรียนมุ่งหวัง เผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศจากการประเมินตนเองด้านผลการดำเนินงาน ความก้าวหน้าของงาน กิจกรรมสำคัญ ซึ่งกรรมการการศึกษาเป็นตัวแทนของชุมชนที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของ โรงเรียนตามจัดทำกฎระเบียบคຸ້ມກອງโรงเรียน ตลอดจนตรวจสอบการดำเนินงานของโรงเรียน เพื่อสร้าง ความพึงพอใจและความเชื่อมั่นในโรงเรียน

3.7.1.2.5 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนเป็นกลุ่มเป้าหมายที่โรงเรียน เผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศจากการประเมินตนเองในการดำเนินงานจัดการศึกษา ซึ่งหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องและชุมชนทราบจุดเด่นจุดด้อยของโรงเรียน สามารถกำหนดแนวทางการช่วยเหลือ สนับสนุนให้โรงเรียนปรับปรุงและพัฒนาให้มีคุณภาพมาตรฐานการศึกษาต่อไป

3.7.1.3 ปัญหาอุปสรรคของการประเมินตนเอง เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ การประเมินตนเองของโรงเรียนไม่ประสบความสำเร็จ ดังนี้

3.7.1.3.1 การติดตามการประเมินในปัจจุบัน การดำเนินงานยังประสบ ปัญหาด้านการส่งเสริมให้ตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ที่ได้รับจากการประเมินส่วนใหญ่ ยังไม่ยอมรับผลการประเมินที่เป็นไปในทางลบ แม้จะเป็นผลที่ค่อนข้างตรงกับสภาพความเป็นจริง ก็ตามทำให้การประเมินผลไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควรทั้งในด้านการดำเนินงาน การพัฒนา บุคลากรและการจัดสรรงบประมาณ

3.7.1.3.2 ระบบการประเมินที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่ดำเนินการโดย หน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งมีวัตถุประสงค์แตกต่างกันไป เช่น ประเมินผลเพื่อให้รางวัลดี ประเมินเพื่อ จัดลำดับ การประเมินแต่ละครั้งมักจะมีจุดอ่อนในเรื่องของข้อมูลที่ได้รับไม่ตรงกับสภาพ ความเป็นจริง ทำให้ผลการประเมินไม่สะท้อนถึงปัญหาภายในของโรงเรียน

3.7.1.3.3 การดำเนินงานติดตามประเมินผลที่ผ่านมา ยังขาดประสิทธิภาพ เพราะเป็นงานหนัก ใช้เวลาและบุคลากรจำนวนมาก ต้องเก็บข้อมูลจากทั่วประเทศ ส่งมาตามลำดับชั้นมาวิเคราะห์และประเมินผล ทำให้เกิดความล่าช้า ผลการประเมินไม่ทันสมัย ใช้ประโยชน์ไม่ได้เท่าที่ควร

3.7.1.3.4 ขาดการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักถึงคุณค่าหรือประโยชน์ของการติดตามประเมิน

3.7.1.3.5 เกณฑ์การประเมินยังมีปัญหา ไม่ตรง ไม่ชัดเจน

3.7.1.3.6 โรงเรียนส่วนใหญ่ยังขาดการติดตามประเมินภายในหน่วยงานของตนเอง ทำให้ต้องสูญเสียงบประมาณในการจัดการศึกษา

3.7.1.3.7 โรงเรียนส่วนใหญ่มักจะมีปัญหา เช่น เรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอยู่ในระดับต่ำ มีการสอนอยู่ในระดับไม่น่าพึงพอใจเป็นสัดส่วนสูง ผู้นำไม่มีประสิทธิภาพ สิ่งแวดล้อม อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอ บุคลากรไม่มีความรู้ความเข้าใจด้านการประเมิน เป็นต้น

3.7.1.4 ปัจจัยเงื่อนไขสู่ความสำเร็จของการประเมินตนเอง ปัญหาอุปสรรคของการประเมินตนเองดังกล่าวข้างต้น ส่วนใหญ่เกิดจากปัญหาด้านบุคลากรและกระบวนการจัดการภายในโรงเรียน ซึ่งสามารถป้องกันและแก้ไข โดยมีปัจจัยเงื่อนไขสู่ความสำเร็จ มีดังนี้

3.7.1.4.1 การสร้างจิตสำนึก ตระหนักในความสำคัญของการประเมินตนเองการประเมินผลภายใน (Internal Evaluation) หรือการประเมินตนเอง (Self Evaluation) ผู้ปฏิบัติงานโรงเรียนหรือองค์กรจะเป็นผู้ประเมินภารกิจของตนเอง เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนางานให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้นมากกว่าการให้ผู้อื่น ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกเป็นผู้ประเมิน การประเมินตนเองเป็นกลไกของกระบวนการบริหารและกระบวนการพัฒนาที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีการปรับปรุงคุณภาพและควบคุมคุณภาพในการสร้างจิตสำนึก ตระหนักในความสำคัญของการประเมินตนเองอันจะนำไปสู่ความสำเร็จ

3.7.1.4.2 การสร้างทีมงาน/ ทีมงานประเมินตนเอง แผนปฏิบัติงานที่ชัดเจน ดีเยี่ยมจะไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้หากไม่มีกลุ่ม/ คณะผู้ปฏิบัติงาน คำว่าผู้ปฏิบัติงานหรือทีมงานในที่นี้หมายถึง ครูทุกคนในโรงเรียน ซึ่งอาจแยกเป็นหน่วยย่อย เป็นคณะ เป็นแผนก หมวดวิชา ระดับชั้นและอื่น ๆ ร่วมกันทำงานให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ ในแต่ละหน่วยย่อยจะมีหัวหน้างานคนหนึ่งทำหน้าที่ประสานงานทั้งภายในกลุ่มและภายนอกกลุ่ม ส่วนผู้บริหารก็จะทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษากับทุกกลุ่ม เคยทำงานร่วมกับหัวหน้ากลุ่มและสมาชิกกลุ่มทุกคนโดยปกติการสร้างทีมงานสามารถจัดทำได้ 2 ลักษณะ คือ ทีมงานถาวร ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่จะต้องร่วมกัน

ปฏิบัติตามภารกิจประจำวันนั้นทีมงานถาวรจึงเป็นหน่วยงานที่ตั้งขึ้นแน่นอนแล้ว เช่น สายวิชา สายชั้นหรืออื่น ๆ ส่วนทีมงานอีกลักษณะหนึ่งเรียกว่า ทีมงานชั่วคราว เป็นกลุ่มบุคคลที่ตั้งขึ้นเพื่อปฏิบัติงานเฉพาะกิจ เมื่อเสร็จงานแล้วทีมงานนั้นก็สลายไปเช่น คณะกรรมการ กลุ่มคณะทำงาน/โครงการ เป็นต้น

3.7.1.4.3 การทำงานประเมินตนเองอย่างเป็นระบบ ระบบการติดตาม ประเมินผลมีความสำคัญในการดำเนินงานของทุกโรงเรียน เพื่อช่วยให้ทราบความก้าวหน้า ปัญหา อุปสรรค และผลกระทบที่เกิดขึ้น อันจะช่วยให้ผู้รับผิดชอบใช้เป็นเครื่องมือในการวางแผน ค้นหา วิธีการปรับปรุงงานและบริหารจัดการแผนงาน โครงการ ให้ได้ผลในระยะต่อไป ดังนั้น ระบบ การติดตามประเมินผลที่มีประสิทธิภาพจะต้องอาศัยดัชนีวัดเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน โดยต้องมี แนวทางในการดำเนินงานประเมินคุณภาพการศึกษาใน โรงเรียนอย่างเป็นวงจร เริ่มด้วยการวางแผน (Plan) จัดทำระบบฐานข้อมูล สร้างเครือข่ายโยงข้อมูล นำข้อมูลมากำหนดกิจกรรมพัฒนา จัดสรร ปัจจัยที่จำเป็นต้องอย่างเหมาะสมและลงมือปฏิบัติ (Do) ตามแผนงานที่วางไว้ เมื่อพบปัญหาที่ ร่วมมือปรึกษาหารือหาแนวทางปรับปรุงแก้ไข บันทึกผลการปฏิบัติงานและแนวทางการแก้ไข เพื่อแลกเปลี่ยนวิธีการตรวจสอบประเมินผล (Check) ขณะปฏิบัติงานหรือเมื่องานสิ้นสุดจะบอก ได้ว่างานบรรลุตามเป้าหมายหรือไม่ หากไม่บรรลุเป้าหมายต้องมีการระดมแนวคิดเพื่อกำหนด แนวทางในกระบวนการตรวจสอบและประเมินผล จากการตรวจสอบและประเมินนี้ จะทำให้ มองเห็นจุด ในการลงมือแก้ไข ปรับปรุง (Act) การปฏิบัติงานต่อไปจนบรรลุเป้าหมาย

3.7.1.4.4 การส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินตนเอง โรงเรียนจัดกระบวนการหรือกลไกในการบริหารจัดการที่เปิดโอกาสให้กรรมการโรงเรียน ผู้ปกครองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินตนเองของโรงเรียน ทั้งในเรื่อง การกำหนดเป้าหมายแผนงาน/ โครงการ การบริหารงานบุคคล งบประมาณ โรงเรียนไม่อาจเป็น ศูนย์กลางในการจัดการศึกษาแค่เพียงผู้เดียว ความรู้ผ่านสื่อต่าง ๆ มีความฉับไวและยืดหยุ่น หลากหลาย โรงเรียนต้องให้ความรู้และกระบวนการที่ถูกต้อง

3.7.1.4.5 การติดต่อสื่อสาร เป็นสิ่งจำเป็นอันดับแรกสำหรับการสร้างความเข้าใจ ลดความขัดแย้ง อคติ ความไม่ไว้วางใจและระแวงสงสัยต่อกันระหว่างกลุ่มผู้นำ การประเมินและกลุ่มผู้ถูกประเมิน การแลกเปลี่ยนข้อมูลที่รวดเร็ว สม่ำเสมอ จะช่วยให้สมาชิก เกิดความเข้าใจมากขึ้น นอกจากนั้นการติดต่อสื่อสารยังช่วยเสริมการเรียนรู้ของบุคลากร ในโรงเรียนโดยตรง การให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับผลการประเมินต่าง ๆ แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ในลักษณะการติดต่อสองทาง (Two-way Communication) จะช่วยให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ

มีทักษะเพิ่มขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไข พัฒนางานให้หน้าที่ของตนเองไม่เกิดบรรยากาศของการจับผิด การลงโทษกันทุกคนจะช่วยกันทำงาน

3.7.1.4.6 การจัดสรรทรัพยากรในการดำเนินงานพัฒนาของโรงเรียน

ทุกกิจกรรมต้องใช้ทรัพยากรในการดำเนินงาน การจัดการทรัพยากรที่ถูกต้อง เหมาะสม เป็นธรรม จะทำให้การพัฒนาโรงเรียนเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ กระบวนการตรวจสอบประเมิน จะบอกได้ว่าการใช้ทรัพยากรที่ได้จัดสรรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพคุ้มค่าเพียงใด ผู้บริหาร โรงเรียน จึงจำเป็นต้องมีการทบทวน การจัดสรรทรัพยากรควบคู่กับการตรวจสอบควบคุมและรายงานผลการประเมินตนเองอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

สรุปได้ว่า หากโรงเรียนมีระบบการประเมินตนเองที่มีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนก็จะเป็นแรงกระตุ้นให้คณะครูผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เร่งพัฒนา กระบวนการบริหารการเรียนการสอน ซึ่งจะส่งผลดีต่อการเพิ่มคุณภาพผู้เรียนให้สามารถแข่งขันกับตัวเองและโรงเรียนอื่นได้ โรงเรียนก็จะพัฒนาเข้าสู่ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน ได้ไม่ยาก

3.7.2 รายงานประจำปี

ความสำคัญของการจัดทำรายงานประจำปี เพื่อต้องการแสดงให้เห็นถึงความเคลื่อนไหว โดยเฉพาะที่เป็นความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพในสถานศึกษา เป็นการเขียนรายงานผลการประเมินตนเองในแต่ละรอบปีเพื่อให้บุคลากรของสถานศึกษาและบุคคลภายนอกได้รับทราบสภาพและผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษารายงานลักษณะนี้จึงแตกต่างจากการจัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์ของโรงเรียน หรือหนังสืออนุสรณ์ของ โรงเรียน เพราะเอกสารประชาสัมพันธ์หรือหนังสืออนุสรณ์มีข้อมูลเกี่ยวกับผลการจัดการศึกษาน้อย (จำรัส นองมาก, 2544, หน้า 80-93)

รายงานการประเมินตนเองประจำปีของสถานศึกษาจะต้องมีเนื้อหาครอบคลุม ขอบข่ายการดำเนินงานทุกเรื่องหรือทุกมาตรฐานที่กำหนดไว้เป็นเกณฑ์ในการประกันคุณภาพของสถานศึกษา เพื่อให้ผู้อ่านรายงานทราบว่าพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาในแต่ละมาตรฐาน บรรลุผลมากน้อยเพียงใด มีปัญหาอุปสรรคอะไร จะได้หาช่องทางปรับปรุงพัฒนาให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

รายงานการประเมินตนเองที่ต้องทำเป็นประจำ ก็เพื่อจะรับทราบความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการพัฒนาเป็นระยะ ๆ กล่าวคือในรอบปีหนึ่ง สถานศึกษาจะได้รับสรุปประมวลข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานไว้ครั้งหนึ่ง และเมื่อทำเช่นนี้ติดต่อกันเรื่อย ๆ ก็จะทำให้เห็นภาพความเคลื่อนไหวในแต่ละเรื่องได้ชัดเจน หรือกำหนดแผนในการแก้ปัญหาทั้งในระยะสั้นและระยะยาวได้ดียิ่งขึ้น

รายงานประจำปีของสถานศึกษาจะต้องเสนอต่อต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับ การประกันคุณภาพภายนอก นั่นก็คือผลจากการจัดทำรายงานประจำปี จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ สนับสนุนให้มีการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาไม่ว่าจะเป็นต้นสังกัด หน่วยงานการศึกษาอื่นหรือ ประชาชนผู้รับบริการจากสถานศึกษา และสถานศึกษาที่ได้จัดทำรายงานประเมินตนเองประจำปี อยู่แล้วก็จะสะดวกในการจัดทำสรุปรายงานและมีข้อมูลที่ครบถ้วน เพื่อการประเมินจากองค์กรที่มี หน้าที่รับผิดชอบในการประกันคุณภาพภายนอก

3.7.2.1 ลักษณะของรายงาน โดยปกติแล้วทางสถานศึกษาอาจได้รับคำแนะนำ จากต้นสังกัด เกี่ยวกับกรอบหรือประเด็นที่ควรกำหนดในรายงาน ส่วนรายละเอียดเป็นเรื่องที่ สถานศึกษาไปจัดทำให้เหมาะสมตามกำลังความสามารถและทรัพยากร รูปแบบของรายงานจึงไม่ ตายตัว สถานศึกษา แต่ละแห่งออกแบบนำเสนอได้ตามต้องการ

เนื่องจากรายงานประจำปีของสถานศึกษาต้องเสนอต่อหน่วยงานต่าง ๆ และเตรียมการเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก จึงควรยึดหลักเกณฑ์ในการกำหนดลักษณะ ของรายงาน ดังต่อไปนี้

3.7.2.1.1 ลักษณะของรายงานประจำปี ควรจะให้สอดคล้องกับรายงานการ ประเมินตนเองที่จะต้องจัดทำเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกทุกระยะ 5 ปี ตามที่สำนักงานรับรอง มาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษากำหนด

3.7.2.1.2 เนื้อหาสาระในรายงาน จะต้องเขียนในลักษณะสรุปให้เห็นความ เปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการดำเนินงานของสถานศึกษาในรอบปี หากมีรายละเอียดมากไม่สามารถ บรรจุในรายงานได้ ให้เขียนอ้างอิงในรายงานที่สามารถศึกษารายละเอียดได้ที่สถานศึกษา โดยไม่ ต้องนำเสนอรายละเอียดทั้งหมดไว้ในรายงาน

3.7.2.1.3 ความยาวของรายงานมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับงานที่สถานศึกษา ปฏิบัติแต่ไม่ควรจะเกิน 30 หน้ากระดาษ A4 ถ้าเป็นไปได้

3.7.2.2 โครงสร้างของรายงาน การจัดทำรายงานประจำปี เพื่อให้เป็นไปตาม หลักการดังกล่าว การกำหนดเค้าโครงของรายงานที่จะเสนอแนะสถานศึกษา จึงควรใช้ตาม องค์ประกอบของเนื้อหาในรายงานการประเมินตนเองสำหรับรองรับการประเมินภายนอก ตามที่ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษากำหนด (สำนักงานรับรองมาตรฐานและ ประเมินคุณภาพการศึกษา, 2544) เพื่อความสะดวกแก่สถานศึกษาในการจัดทำสรุปรายงานการ ประเมินตนเองในรอบ 5 ปี เตรียมรับการประเมินภายนอกจะได้ไม่ต้องจัดทำใหม่ให้เป็นภาระกับ สถานศึกษาอีกเพราะมีข้อมูลในแต่ละเรื่องอยู่แล้ว เนื้อหาในรายงานแบ่งเป็น 4 ตอน มีดังนี้

3.7.2.2.1 ข้อมูลพื้นฐาน เป็นสาระที่สถานศึกษานำเสนอโดยสรุป เพื่อทราบข้อมูลที่จำเป็น มีเนื้อหาประมาณ 1-2 หน้า ส่วนรายละเอียดที่สมบูรณ์ของข้อมูลในแต่ละเรื่อง จัดเก็บไว้ที่สถานศึกษา เพื่อตรวจค้นหรืออ้างอิงไม่ต้องนำเสนอทั้งหมดในรายงาน ข้อมูลที่ควรระบุไว้ มีดังนี้

3.7.2.2.1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานศึกษา ชื่อ ประเภท สังกัด สถานที่ตั้ง

3.7.2.2.1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน ระบุจำนวนนักเรียน จำแนกตามระดับการศึกษา ตามระดับชั้นเรียน

3.7.2.2.1.3 ข้อมูลเกี่ยวกับบุคลากร ระบุจำนวนครูและบุคลากรอื่น ๆ จำแนกตามวุฒิ เพศ ประสบการณ์การทำงาน หรือข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้อง

3.7.2.2.1.4 ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากร ระบุลักษณะ ประเภท จำนวนของอาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่าง ๆ งบประมาณ รายรับ รายจ่ายและการจัดงบประมาณ ตามประเภทรายจ่ายที่สถานศึกษากำหนด

3.7.2.2.1.5 ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชน ระบุรายละเอียดของชุมชนหรือประชากรในเขตบริการของสถานศึกษา จำแนกตามรายได้ อาชีพ สภาพความเป็นอยู่ ศาสนา ประเพณี แนวโน้ม การเปลี่ยนแปลง

3.7.2.2.1.6 เกียรติยศ ชื่อเสียงของสถานศึกษา ระบุสิ่งที่เป็นความภูมิใจของสถานศึกษา อาจเกี่ยวข้องกับเด็กนักเรียนหรือศิษย์เก่า ครูอาจารย์ ผู้บริหาร หรือสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของสถานศึกษา

3.7.2.2.2 สภาพการดำเนินงานของสถานศึกษา เป็นการเสนอเนื้อหาเพื่อแสดงให้เห็นว่ายุทธศาสตร์ในการบริหารสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายในประเด็นสำคัญ ๆ นั้นเป็นอย่างไร

3.7.2.2.2.1 วิสัยทัศน์ ปรัชญา และเป้าหมายของสถานศึกษา สถานศึกษาแต่ละแห่งได้จัดทำไว้แล้ว เป็นส่วนหนึ่งจัดทำกฎระเบียบคุ้มครองโรงเรียนหรือแผนพัฒนาโรงเรียน แต่นำเสนอเฉพาะในเรื่องที่กำหนด เพื่อแสดงให้เห็นภาพความสำเร็จในอนาคตและแนวทางที่จะดำเนินการไปสู่ความสำเร็จตามที่ต้องการในแต่ละช่วงเวลา

3.7.2.2.2.2 แนวคิดเชิงยุทธศาสตร์วิธีการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย เป็นการเสนอกรอบความคิดในการดำเนินงานของสถานศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายหลัก โดยให้ความสำคัญต่อการที่จะคงสภาพสิ่งที่สถานศึกษาทำได้ดีอยู่แล้ว และปรับแก้สิ่งที่คิดว่ายังบกพร่องอยู่ เนื้อหาสาระส่วนนี้ทำให้ผู้อ่านทราบว่าสถานศึกษาให้หลักหรือทฤษฎีอะไร ในการบริหาร มีกิจกรรมที่สำคัญ ๆ อย่างไรบ้าง

3.7.2.2.2.3 ระบบโครงสร้างการบริหารสถานศึกษา เพื่อแสดงให้เห็นว่าสถานศึกษาได้จัดแบ่งสายงานในการบริหารอย่างไร มีขอบข่ายการปกครองบังคับบัญชาอย่างไร มีองค์กรที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนหรือให้คำปรึกษาแก่สถานศึกษาอะไรบ้าง เข้ามามีบทบาทในส่วนไหนแต่ละหน่วยในสถานศึกษามีหน้าที่ความรับผิดชอบหรือมีสายการประสานการดำเนินงานในองค์กรอย่างไร เป็นต้น

3.7.2.2.2.4 ลักษณะของการบริหารงาน เป็นการเสนอแนวทางในการบริหารงานที่เป็นภารกิจของสถานศึกษาว่า จัดแบ่งเป็นแผนงานหรือกลุ่มงานอะไรบ้าง แต่ละกลุ่มมีเป้าหมายให้ประสบความสำเร็จแค่ไหน วิธีดำเนินการของสถานศึกษาเพื่อให้งานประสบความสำเร็จ มีขั้นตอนการปฏิบัติอย่างไรรายละเอียดที่น่าสนใจในส่วนนี้โดยเฉพาะที่เป็นการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนก็จะเป็นการอธิบายให้สอดคล้องกับสิ่งที่ระบุไว้ในแนวคิดเชิงยุทธศาสตร์

3.7.2.2.3 ผลการประเมินตามมาตรฐานการศึกษา เนื้อหาในตอนนี้ถือว่ามีความสำคัญที่สุดเพราะจะทำให้ผู้อ่านทราบว่า สถานศึกษาได้กำหนดงานหรือโครงการเพื่อสนับสนุนให้เกิดผลตามมาตรฐานที่กำหนดในแต่ละเรื่องอย่างไรบ้าง ผลการดำเนินงานจริงนั้นเป็นอย่างไร สถานศึกษาจะปรับปรุงพัฒนาให้ผลการดำเนินงานดียิ่งขึ้นได้อย่างไร สถานศึกษาจะต้องเสนอข้อมูลดังกล่าวให้ครบถ้วนในแต่ละมาตรฐานการศึกษาที่สถานศึกษานั้น ๆ ปฏิบัติอยู่ เนื่องจากสถานศึกษาแต่ละแห่งได้รับคำแนะนำจากหน่วยงานต้นสังกัดในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยกำหนดมาตรฐานการศึกษาที่แตกต่างกันและมีจำนวนไม่เท่ากัน ถ้าสถานศึกษารายงานโดยยึดมาตรฐานตามที่ต้นสังกัดกำหนดอาจจะไม่สอดคล้องกับมาตรฐานของชาติ ตามที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษากำหนด หากจะทำให้สอดคล้องกันเพื่อสะดวกของสถานศึกษาในอนาคตต่อไปตามที่กล่าวแล้ว ก็ควรจัดกลุ่มของมาตรฐานการศึกษาที่รายงานให้เป็นแนวเดียวกัน การรายงานผลการประเมินตามมาตรฐานการศึกษา ไม่จำเป็นต้องเรียงลำดับตามมาตรฐานการศึกษาชาติ แต่ให้รายงานในเรื่องที่สถานศึกษาปฏิบัติอยู่จริง โดยให้จัดหมวดหมู่ของมาตรฐานหรือเรื่องราวที่จะรายงานตามแนวทางที่ศูนย์ประกันคุณภาพการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นหน่วยงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพภายนอก

3.7.2.3 การเขียนรายงานผลการประเมินแต่ละมาตรฐาน จากที่สถานศึกษาปฏิบัติอยู่ตามความจริงให้สอดคล้องกับมาตรฐานชาติ จะต้องพิจารณาจากบริบทที่เกี่ยวข้องให้ครบถ้วน เพราะสิ่งที่กำหนดในมาตรฐานชาติเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อาจจะตรงกับมาตรฐานที่ต้นสังกัดกำหนด หรืออาจจะตรงกับตัวชี้คุณภาพในมาตรฐานใดมาตรฐานหนึ่งที่ต้นสังกัดกำหนด หรืออาจจะตรงกับแนวปฏิบัติ หนังสือสั่งการ คำแนะนำที่ต้นสังกัดแจ้งให้สถานศึกษาจัดทำอย่างไร

อย่างหนึ่งก็ได้ การนำเสนอข้อมูลจึงจะสามารถทำได้ครอบคลุม สิ่งที่สำคัญในการประเมินจากองค์กรภายนอก ในโอกาสต่อไป

รายงานผลการประเมินที่สถานศึกษาเขียน โดยเฉพาะในตอนนี้จะต้องเป็นข้อมูลที่ชัดเจนถูกต้องตรงตามความเป็นจริง เมื่อมีผู้มาประเมินที่สถานศึกษาที่จะอ่านรายงานการประเมินนี้แล้ว แสวงหาข้อมูลหลักฐานจากสถานศึกษาเพิ่มเติม ถ้าข้อมูลที่ได้เพิ่มไม่แตกต่างจากข้อมูลในรายงานก็ยืนยันการประเมินตามรายงาน แต่ถ้าข้อมูลในรายงานแตกต่างจากความจริง ก็จะต้องปรับแก้ในรายงานการประเมินให้ตรงตามที่พบว่าเป็นจริง เป็นต้น การเขียนรายงานได้ครอบคลุม ชัดเจน ถูกต้องตามความเป็นจริงก็จะเป็นประโยชน์ต่อการประเมิน เพื่อปรับปรุงพัฒนาคุณภาพของงานที่ทำอยู่ได้เป็นอย่างดี

สาระสำคัญที่ระบุในรายงานผลการประเมินแต่ละมาตรฐาน จะต้องทำให้ผู้อ่านเห็นภาพการดำเนินงานภายในสถานศึกษาที่มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา สามารถมองเห็นสิ่งที่สถานศึกษาปฏิบัติได้อย่างชัดเจน การจะทำให้บรรลุผลตามเจตนาดังกล่าว สถานศึกษาจะต้องคำนึงถึงสิ่งที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการพัฒนาคุณภาพ หรือมิติที่ใช้ในการจัดอันดับคุณภาพมาเป็นกรอบในการบรรยายสภาพของแต่ละเรื่องคือ ความตระหนัก ความพยายาม และความสำเร็จของสถานศึกษาในการดำเนินการเรื่องนั้น ๆ

3.7.2.4 การพัฒนาสถานศึกษาในอนาคต เป็นการนำเสนอภาพการดำเนินงาน โดยสรุปเท่าที่ผ่านมาแสดงให้เห็นจุดอ่อน จุดแข็งของการดำเนินงาน แนวทางที่จะดำเนินการต่อไป รวมทั้งเงื่อนไขที่จะปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จ ข้อเขียนในส่วนนี้ เปรียบเสมือนความมุ่งมั่นที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการต่อไป เป็นการสร้างสรรค์ให้กับผู้รับบริการได้ดียิ่งขึ้น ประเด็นที่ควรนำมาเขียนในงานตอนนี้ มีดังนี้

3.7.2.4.1 สรุปผลการประเมินคุณภาพที่ผ่านมาเป็นการนำเสนอผลโดยสรุปเกี่ยวกับการประเมินตามมาตรฐานที่เป็นจุดเน้นว่าในแต่ละกลุ่มประสบผลสำเร็จเป็นที่พึงพอใจในเรื่องใดบ้าง ยังไม่เป็นที่พึงพอใจในเรื่องใดบ้าง เพื่อให้เห็นเป็นภาพรวมของสถานศึกษา

3.7.2.4.2 จุดแข็งและจุดอ่อนของสถานศึกษา โดยพิจารณาจากผลการดำเนินงานที่ผ่านมาเพื่อวิเคราะห์และแสดงให้เห็นสิ่งที่บ่งชี้ของความสำเร็จ ความล้มเหลว หรือจุดแข็งจุดอ่อนของสถานศึกษามีอะไรบ้าง จำแนกเป็นข้อ ๆ จะได้เป็นข้อมูลในการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานต่อไป

3.7.2.4.3 แนวทางพัฒนาสถานศึกษา โดยนำข้อมูลจากข้อ 3.7.2.4.1 และข้อ 3.7.2.4.2 มาประกอบการพิจารณาว่าจะดำเนินการอย่างไร เพื่อสามารถคงสภาพสิ่งที่น่าพึงพอใจไว้ และในขณะเดียวกันสามารถปรับแก้สิ่งที่ยังไม่เป็นที่พอใจให้กลายเป็นอย่างน่าพอใจได้

ข้อมูลที่เสนอในส่วนนี้ควรมีเฉพาะประเด็นสำคัญ ๆ เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะไม่ใช่เสนอแผนงานหรือโครงการที่สถานศึกษาต้องดำเนินการตามปกติในแผนพัฒนาของสถานศึกษา

3.7.2. 4.4 สิ่งที่ต้องการรับความช่วยเหลือ เป็นเงื่อนไขที่สถานศึกษา

ต้องการขอรับการสนับสนุนเพื่อให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จ เช่น ความช่วยเหลือด้านทรัพยากรที่เกี่ยวกับ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ ฯลฯ การปรับปรุงแก้ไข ระเบียบ กฎหมาย แนวปฏิบัติที่ทำให้คล่องแคล่วยิ่งขึ้น ด้านคำแนะนำให้ความรู้จากแหล่งวิทยาการต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารหรือดำเนินการได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น แต่สิ่งที่สถานศึกษาระบุเพื่อขอความช่วยเหลือดังกล่าวต้องเป็นเรื่องที่ไม่สุดวิสัย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพอที่จะตอบสนองได้ตามสมควร

3.7.2.3 การใช้ผลจากรายงาน รายงานประจำปีของสถานศึกษาควรจะใช้ให้เป็นประโยชน์เพื่อการปรับปรุงพัฒนางานของสถานศึกษา

ข้อมูลที่ปรากฏในรายงานก็คือ สิ่งที่เป็นสภาพจริงของสถานศึกษานั้น ๆ ว่าดำเนินการอยู่ในลักษณะใด เรื่องใดที่ได้สำเร็จ เรื่องใดที่ยังทำไม่สำเร็จ มีปัญหาอุปสรรคอะไร ควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไร งานส่วนนี้เป็นเรื่องของการศึกษาวิจัย (Research) การนำผลจากรายงานมาปรับปรุงการปฏิบัติงานของสถานศึกษาเองหรือให้หน่วยงานเกี่ยวข้องให้การสนับสนุนเพื่อปรับปรุงแก้ไขเป็นเรื่องของการพัฒนา (Development) การบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยทั้งการวิจัยและการพัฒนา (Research and Development: R&D) เกี่ยวกับการปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงาน

รายงานประจำปีของสถานศึกษา ที่กฎหมายกำหนดให้เสนอหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน ก็เพื่อหวังให้เกิดผลในการพัฒนา กล่าวคือ ต้นสังกัดจะได้ส่งเสริม สนับสนุนทรัพยากรตามความต้องการของสถานศึกษา แม้ไม่ได้ครบทุกเรื่องก็ในบางเรื่องที่จะให้การสนับสนุนได้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้รับทราบข้อมูล ช่วยประสานงานหรือสนับสนุนในบางเรื่องได้ตามภารกิจของหน่วยงานนั้น สาธารณชนโดยเฉพาะผู้ที่รับบริการจากสถานศึกษาก็อาจช่วยเหลือสิ่งที่สถานศึกษาขอร้องได้ตามกำลัง ในการขอความช่วยเหลือจากองค์กรอื่น ๆ เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาสถานศึกษาได้อีกด้วย หรือแม้กระทั่งการได้คอยเป็นหูเป็นตาติดตามการปรับปรุง พัฒนาของสถานศึกษา ให้เป็นไปตามที่ระบุในรายงาน ก็ถือว่าเป็นประโยชน์เช่นกัน

การจัดทำรายงานประจำปีของสถานศึกษา ถ้าพิจารณาในกระบวนการการประกันคุณภาพการศึกษาแล้ว จะเห็นได้ว่าเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงคุณภาพให้ดียิ่ง ๆ ขึ้น ข้อมูลจากรายงานเป็นพื้นฐานเพื่อการปรับปรุงพัฒนาได้ถูกต้องตรงตามความต้องการ การดำเนินงานของสถานศึกษาในขั้นตอนนี้จึงเป็นการดำเนินงานเพื่่อมุ่งพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา มากกว่าที่มุ่ง

ปฏิบัติเพื่อให้ถูกต้องตามกฎหมาย ผลที่สถานศึกษามีการดำเนินการเรื่องนี้ถูกต้องตามกฎหมาย
จึงเป็นผลพลอยให้จากการดำเนินการของสถานศึกษาที่ทำให้สถานศึกษาได้ปรับปรุงพัฒนาอยู่
อย่างต่อเนื่อง

การรายงานผลการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน เมื่อสถานศึกษาได้ดำเนินการ
ตามแผนและมีการประเมินผลภายในเสร็จเรียบร้อยแล้ว ในช่วงปลายปีการศึกษาจะต้องจัดทำ
รายงานการประเมินตนเองหรือรายงานประจำปี เพื่อเผยแพร่ให้ผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่มได้รับทราบได้แก่
บุคลากรภายในสถานศึกษา ผู้ปกครองหรือชุมชน หน่วยงานต้นสังกัด และผู้ประเมินภายนอก
รายงานผลการประเมินและเนื้อหาสาระที่ต้องการสื่อสาร ควรมี 2 แบบ ขึ้นอยู่กับกลุ่มรับข้อมูล
แบบแรก เป็นการรายงานที่มีรายละเอียดครบถ้วน เน้นในเชิงวิชาการเพื่อใช้สำหรับรายงาน
หน่วยงานต้นสังกัดและผู้ประเมินภายนอก ส่วนแบบที่สอง เป็นการรายงานสรุปเพื่อเผยแพร่ให้กับ
กลุ่มผู้ปกครองและชุมชน โดยนำเสนอในลักษณะการบรรยายใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและมีความยาก
ไม่มาก ซึ่งจะทำให้ผู้ปกครองรับรู้ข้อมูลของสถานศึกษาได้มากขึ้นรายงานการประเมินตนเอง
(Self Study Report: SSR) หรือรายงานประจำปีของสถานศึกษามีเนื้อหาสาระสำคัญ ๆ ที่นำเสนอ
ในรายงานควรมีหัวข้อ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สาระสำคัญของรายงานการประเมินตนเองหรือรายงานประจำปี

ข้อมูลทั่วไป	- ประวัติความเป็นมาของสถานศึกษา - สถานที่ตั้ง สังกัด หลักสูตรการจัดการเรียนการสอน - โครงสร้างการบริหารและบุคลากร - ข้อมูลนักเรียน - งบประมาณ - ข้อมูลสภาพชุมชน
วิสัยทัศน์	- วิสัยทัศน์ - เป้าหมาย - มาตรฐาน - แผนงานการดำเนินงาน
ผลการประเมิน	- ผลการประเมินตามตัวบ่งชี้ของมาตรฐาน - จุดเด่น จุดด้อย แนวทางพัฒนาแก้ไข

ตารางที่ 2 (ต่อ)

สรุปผลการประเมิน	- ผลการประเมินด้านปัจจัยกระบวนการและผลลัพธ์ที่เน้น - จุดเด่น (เงื่อนไขของความสำเร็จ) - จุดด้อย (สาเหตุและแนวทางการปรับปรุง)
ภาคผนวก	- กรอบแนวคิดหลัก - เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

จากตารางที่ 2 แผนภูมิสาระสำคัญของรายงานประจำปี เนื้อหาสาระที่นำเสนอใน รายงานกองประชุมเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาที่ จังหวัดบ่อแก้ว ควรมีรายละเอียด ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของสถานศึกษา เช่น ประวัติและความเป็นมาของสถานศึกษา สถานที่ตั้ง สังกัด รูปแบบ/ หลักสูตรการจัดการเรียนการสอน โครงสร้างการบริหาร ข้อมูลผู้บริหาร สถานที่ตั้ง สังกัด รูปแบบ/ หลักสูตรการจัดการเรียนการสอน โครงสร้างการบริหาร ข้อมูลผู้บริหาร และบุคลากรข้อมูลนักเรียน งบประมาณ ข้อมูลสภาพชุมชน อาชีพและรายได้ของประชากร ผู้ปกครอง และสภาพเศรษฐกิจ
2. วิสัยทัศน์ เป้าหมาย มาตรฐาน และแผนงานของสถานศึกษา
3. ผลการประเมินตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้ โดยแต่ละตัวบ่งชี้ควรรายงานเกี่ยวกับ เป้าหมายการดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมาย และผลการดำเนินงานอาจจะนำเสนอข้อมูล/ หลักฐานสนับสนุนผลการดำเนินงานนั้น ๆ ด้วยก็ได้ นอกจากนี้ในแต่ละมาตรฐานควรนำเสนอ จุดเด่น จุดด้อย ที่ต้องปรับปรุงและแนวทางแก้ไข
4. สรุปผลการประเมินของมาตรฐานแต่ละด้าน คือ ด้านผู้เรียน ด้านกระบวนการ และด้านปัจจัย โดยในแต่ละด้านควรบอกจุดเด่น เงื่อนไขของความสำเร็จ จุดด้อย สาเหตุและ แนวทางการปรับปรุงด้วย
5. ภาคผนวก อาจมีการรายงานเกี่ยวกับวิธีการ และเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลเก็บ รวบรวมข้อมูล

คณะผู้จัดทำรายงานการประกันคุณภาพภายใน ควรเป็นแกนนำหรือผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับ วิธีการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลพอสมควร ซึ่งจะทำให้สามารถสรุปผลการประเมิน ได้ถูกต้อง การจัดทำรายงานควรดำเนินการในส่วนที่สามารถทำได้ไปเรื่อย ๆ ก่อนสิ้นปีการศึกษา ไม่จำเป็นต้องรอให้ถึงสิ้นปีการศึกษา เพราะจะทำให้จัดทำรายงาน ไม่ทันกำหนดเวลาที่จะต้องส่ง หน่วยงานต้นสังกัดและเผยแพร่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ

4. การนำผลการประเมินมาปรับปรุงใช้ (Action: A) ผลการประเมินสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการปฏิบัติงานของผู้บริหารและบุคลากร และได้ในการวางแผนต่อไป รวมทั้งจัดทำเป็นข้อมูลสารสนเทศที่สำคัญ ๆ ให้เป็นปัจจุบัน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.1 การปรับปรุงการปฏิบัติงานของผู้บริหารและบุคลากร ในระหว่างดำเนินงาน มีการตรวจสอบประเมินผลทั้งในระดับรายบุคคลหรือระดับชั้นหมวดวิชา ผู้บริหารและบุคลากรสามารถนำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุงการทำงานของตนเอง เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนและเป้าหมายที่กำหนด

4.2 การวางแผนในระยะต่อไป นำผลการประเมินไปใช้ในภาคเรียนหรือปีการศึกษาต่อไป ควรมีการวิเคราะห์จุดเด่นและจุดที่ต้องปรับปรุงของสถานศึกษา หาสาเหตุของปัญหาและแนวทางแก้ไขโดยให้ผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนรวม เพื่อนำไปพัฒนาปรับปรุงการจัดการศึกษาของสถานศึกษาต่อไป

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นการดำเนินกิจกรรมใด ๆ เพื่อสร้างความมั่นใจต่อผู้ปกครอง ชุมชน สังคม ว่าการดำเนินงานของโรงเรียนตามพันธกิจที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้นั้นจะให้ผลผลิตทางการศึกษาที่มีคุณภาพอันพึงประสงค์ตามความคาดหวังของผู้ปกครองชุมชนและสังคม ในระบบการดำเนินงานจะประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน ขั้นตอนแรก คือ การควบคุมคุณภาพการศึกษา ได้แก่ การกำหนดมาตรฐาน การพัฒนาโรงเรียนสู่มาตรฐาน โดยการจัดทำแผนดำเนินการ ขั้นตอนที่ 2 คือ การตรวจสอบและปรับปรุง ได้แก่ การตรวจสอบภายใน การตรวจสอบภายนอก และการช่วยเหลือส่งเสริมสนับสนุนโรงเรียน และขั้นตอนที่ 3 คือ การประเมินคุณภาพการศึกษา ได้แก่ การประเมินตนเอง และหน่วยงานภายนอกประเมิน ซึ่งจากกิจกรรมการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพทั้ง 3 ขั้นตอนดังกล่าว จำเป็นต้องมีการนำเอาข้อมูลสารสนเทศมาใช้เป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาหรือหาจุดพัฒนา เพื่อจัดทำเป็นแผนแม่บท/ แผนปฏิบัติการ หรือแผนงานให้ดำเนินไปตามเป้าหมายที่ต้องการ โดยเริ่มตั้งแต่การกำหนดปรัชญาการศึกษา จัดทำกฎระเบียบคุ้มครองโรงเรียน แผนปฏิบัติงานประจำปี เป็นต้น และในระหว่างการดำเนินงานของโรงเรียน ผลจากการดำเนินงานจะทำให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่บ่งบอกถึงคุณภาพ ความสามารถและศักยภาพของโรงเรียน ที่จะสามารถนำมาใช้เพื่อการเปิดเผยต่อสาธารณชน รายงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือรองรับการประเมินจากองค์กรภายนอก ซึ่งถือเป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบและรับรองคุณภาพของสถานศึกษาต่อไป

ผลสำเร็จของการประกันคุณภาพภายใน

ผลสำเร็จของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา วัดได้จากตัวบ่งชี้สภาพความสำเร็จของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553 ข, หน้า 8)

ตัวบ่งชี้สภาพความสำเร็จของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ได้แก่

1. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา
2. การทำงานเป็นทีมของบุคลากรทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา
3. การสร้างความตระหนักและความรู้ความเข้าใจกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
4. การกำหนดผู้รับผิดชอบ
5. การประสานงานของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย
6. การบริหารงานตามระบบ PDCA
7. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพให้เป็นระบบงานปกติ
8. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย
9. ทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินงาน

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จะประสบผลสำเร็จได้ต้องคำนึงถึงเงื่อนไขสำคัญ (ศูนย์รับประกันคุณภาพการศึกษา, 2553, หน้า 21) ต่อไปนี้

1. ผู้บริหารตระหนักเห็นความสำคัญ ส่งเสริม สนับสนุน และร่วมคิดร่วมทำกับทีมงานในสถานศึกษา

2. บุคลากรทุกคนทุกฝ่ายได้รับการเตรียมความพร้อม มีความรู้ความเข้าใจ เห็นคุณค่า ร่วมคิดร่วมทำกับฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

3. สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการดูแล ติดตามและกำกับกับการดำเนินการ การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตัวบ่งชี้ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาดังกล่าว เป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องนำมาพิจารณาในการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน ถึงแม้ว่าการประกันคุณภาพภายในจะเป็นสิ่งที่อยู่ในกระบวนการบริหารการทำงานตามปกติ แต่ในสภาพปัจจุบันยังมีสถานศึกษาอีกเป็นจำนวนมากที่ยังทำไม่ได้ (ศูนย์รับประกันคุณภาพการศึกษา, 2553, หน้า 53) จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา โดยจะต้องมียุทธศาสตร์ในการดำเนินงานไปสู่ความสำเร็จ ดังต่อไปนี้

1. ยุทธศาสตร์ภาวะผู้นำของผู้บริหาร

ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นแกนหลักในการบริหารและดำเนินการร่วมกับแกนนำอื่น ๆ เพื่อช่วยผลักดันส่งเสริม สนับสนุน และประสานให้บุคลากรภายในสถานศึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องภายนอกมาร่วมกันทำงานเป็นทีม เพื่อพัฒนาระบบการประเมินตนเองของสถานศึกษาให้ผสมผสานกับการวางแผน การดำเนินงานและการปรับปรุงเพื่อพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาให้เป็นระบบครบวงจร รวมทั้งการกำกับดูแลให้มีการดำเนินงานดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง ภาวะผู้นำและความตระหนักของผู้บริหาร เป็นองค์ประกอบและเงื่อนไขสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ไม่ว่า

จะใช้ระบบการประกันคุณภาพภายในแบบใดก็ตาม ถ้าจะทำให้สำเร็จผู้บริหารจะต้องเห็นความสำคัญ เข้ามาบริหารจัดการ และมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น คอยติดตาม กำกับดูแล ส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานให้มีความต่อเนื่อง

2. ยุทธศาสตร์การทำงานเป็นทีม

การประกันคุณภาพภายใน เป็นเรื่องของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา มิใช่เป็นเรื่องของคนใดคนหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยเฉพาะ และมีใช่เป็นการดำเนินการแบบต่างคนต่างทำ แต่เป็นเรื่องที่ทุกคนจะต้องทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องและมีความเชื่อมโยงระหว่างภารกิจต่าง ๆ ของสถานศึกษาไม่ว่าจะเป็นทางด้านวิชาการ ด้านบริหาร กิจกรรมนักเรียนเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย หรือมาตรฐานการศึกษาที่ต้องการ โดยจะต้องร่วมกันกำหนดเป้าหมายการวางแผนการทำงาน ออกแบบการประเมินตนเองและช่วยกันทำ พัฒนาปรับปรุง โดยแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ปรึกษาหารือ และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การทำงานเป็นทีมจะทำให้บุคลากรรู้สึกอบอุ่นสบายใจ เพราะมีเพื่อนร่วมทาง ถ้าสถานศึกษามีการทำงานเป็นทีมที่เข้มแข็ง ก็จะทำให้การประกันคุณภาพภายในเกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน ถึงแม้จะเปลี่ยนผู้บริหารหรือบุคลากรบางคนก็ยังดำเนินการต่อไปได้ เพราะทีมงานยังอยู่

3. ยุทธศาสตร์สร้างความตระหนักความเข้าใจ

สถานศึกษาจะมีความทำงานเป็นทีมที่เข้มแข็ง ได้นั้น ทุกคนในทีมจะต้องมีความตระหนัก มองเห็นความสำคัญของการประเมินตนเองว่า เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพการทำงาน คุณภาพของสถานศึกษาและคุณภาพของผู้เรียน ซึ่งจำเป็นต่ออนาคตของสถานศึกษา และประเทศชาติ รวมทั้งจะต้องมีความรู้ความเข้าใจว่า การประเมินตนเองก็คืองานในหน้าที่ตนเองไม่ใช่งานที่เป็นภาระเพิ่มเติม นอกจากนั้นจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการประกันคุณภาพภายในด้วย จึงจำเป็นต้องสร้างความตระหนักและความรู้ความเข้าใจให้บุคลากรของสถานศึกษา โดยการจัดประชุมชี้แจงฝึกอบรม การเรียนรู้จากเอกสารคู่มือต่าง ๆ โดยผู้บริหารก็ต้องแสดงความตระหนักให้ผู้อื่นเห็นเป็นแบบอย่างและเข้ามามีส่วนร่วม

4. ยุทธศาสตร์กำหนดผู้รับผิดชอบ

ในการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน โดยบุคลากรของสถานศึกษาที่ร่วมกันทำงานเป็นทีม จำเป็นจะต้องมีผู้ที่รับผิดชอบในการประสานและกำกับ ติดตาม ดำเนินการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและมั่นใจในการดำเนินงาน จึงควรมอบหมายให้มีคณะกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อเป็นตัวกลางในการประสาน กำกับ ดูแล ให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในและการดำเนินการให้เชื่อมโยงกัน โดยคณะกรรมการดังกล่าวอาจใช้คณะกรรมการที่สถานศึกษามีอยู่ หรือในกรณีที่ยังไม่มีกรรมการใด ๆ เลย ก็อาจตั้งขึ้นมาใหม่ โดยพิจารณาตามโครงสร้างการบริหาร

ของสถานศึกษา เพื่อรับผิดชอบการประกันคุณภาพในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานในหน้าที่ เป็นต้นว่า ฝ่ายวิชาการรับผิดชอบเกี่ยวกับคุณภาพของครู กระบวนการเรียนการสอนและผู้เรียน ฝ่ายบริหาร รับผิดชอบเกี่ยวกับคุณภาพของบุคลากร ฝ่ายบริหาร และกระบวนการบริหาร ในขณะเดียวกันก็มี คณะกรรมการกลางประสานการดำเนินงานในภาพรวม ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารและผู้แทนของ คณะกรรมการต่าง ๆ

5. ยุทธศาสตร์การวางแผนและกำกับดูแล

การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน จำเป็นจะต้องมีการวางแผนและกำกับดูแล ที่เป็นระบบ เพื่อให้มีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ โดยมีการวางแผนกำกับดูแลและจัดให้มีการประชุมตามระยะเวลาที่กำหนดอย่างสม่ำเสมอ เพื่อรายงานความก้าวหน้าของงานที่ทำไปแล้ว และช่วยกันพัฒนางานที่จะทำต่อไป

6. ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมและการปรึกษาหารือกับผู้เกี่ยวข้อง

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา นอกจากจะทำงานกันเป็นทีมระหว่างบุคลากร ภายในสถานศึกษาเองแล้ว ควรจะต้องทำงานร่วมกับบุคคลและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานในเขตพื้นที่ และหน่วยงานที่กำกับดูแลในส่วนกลาง เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้อง และเป็นการระดมการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย เพื่อช่วยกันพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ

นอกจากนั้น ควรมีการประชุม ปรึกษาหารือกับสถานศึกษาอื่น ๆ ในเขตพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา เพราะทำให้เกิด การเรียนรู้ แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน และช่วยให้สถานศึกษามีโลกทัศน์ที่กว้างมากขึ้น ก่อให้เกิด แนวคิดและแนวทางที่จะนำมาประยุกต์ใช้กับตนเอง นอกจากนั้นยังเป็นกลไกในการกระตุ้นให้ สถานศึกษาต้องพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้า เพื่อตามให้ทันคนอื่นอีกด้วย จึงควรที่สถานศึกษาจะมา ประชุมและปรึกษาหารือร่วมกัน อาจเป็นภาคเรียนหรือปีละ 1 หรือ 2 ครั้ง

ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานการประกัน คุณภาพภายในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา นครหลวงเวียงจันทน์ ของสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพภายใน ดังนี้

ตำแหน่ง

ตำแหน่งผู้บริหารและครูผู้สอน เป็นตัวแปรหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพ ภายใน ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารและครูผู้สอนอาจมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำงานแตกต่างกัน ดังเช่น

สมศักดิ์ มั่นสวัสดิ์ (2539, หน้า 16) ได้ศึกษา สภาพการบริหารงานของผู้บริหารในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู พบว่า สภาพการบริหารงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีต่อพฤติกรรมการบริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา 6 ด้าน พบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา ในด้านการบริหารงานบุคลากร การบริหารกิจการนักเรียน การบริหารงานธุรการ การเงิน การบริหารงานอาคารสถานที่ และการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พิมลพร รอดเรืองศรี (2539, หน้า 65) ได้ศึกษา การบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 390 คน จำแนกเป็น ผู้บริหาร 75 คน และครูผู้สอน 315 คน ศึกษาใน 5 ด้านคือ การวางแผนบริหารงานวิชาการ การจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมทางวิชาการ การนิเทศ การศึกษา และการวัดผลประเมินผลการศึกษา พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา ในแต่ละด้านและโดยรวมทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

สุพัฒน์ พรหมวัง (2542, หน้า 184) ได้ศึกษา สภาพและปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูวิชาการ พบว่า โดยส่วนรวมมีปัญหาการดำเนินงานไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีเพียง 1 ด้านที่ผู้บริหารและครูวิชาการมีปัญหาการดำเนินงานแตกต่างกัน คือ ด้านการควบคุมคุณภาพการศึกษาในการพัฒนาเข้าสู่มาตรฐาน จากผลการวิจัยดังกล่าว ตำแหน่งการปฏิบัติงานของผู้บริหารและครูผู้สอนน่าจะมีความสัมพันธ์กับการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน

วิชัย ตรีเล็ก (2542, หน้า 184) ได้ศึกษาวิจัย ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีต่อการประกันคุณภาพการศึกษาโดยใช้ระบบบริหาร ISO 9000 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา พบว่า ผู้บริหารและครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบบริหาร ISO ปานกลาง ความคิดเห็นที่มีต่อสภาพปัจจุบันผู้บริหารมีความคิดเห็นในระดับมาก ครูผู้สอนมีความเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหารและครู จำแนกตามตำแหน่งทางราชการ อายุ และวุฒิการศึกษา ต่างมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้บริหาร สูงกว่าครูผู้สอนทุกด้าน ทั้งนี้เพราะผู้บริหารต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ มากกว่าครูผู้สอน ประกอบกับเป็นผู้กำหนดนโยบายและปฏิบัติงาน โดยยึดระเบียบ กฎเกณฑ์ อย่างเคร่งครัด ครูผู้สอนทำหน้าที่สอน โดยลักษณะงานที่แตกต่างกันทำให้ความคิดเห็นแตกต่างกัน

จากผลการวิจัยทำให้คาดว่า ตำแหน่งการปฏิบัติงานของผู้บริหารและครูผู้สอน น่าจะมี ปัญหาการประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนมัธยมศึกษาแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงเลือกเป็นตัวแปรในการ วิจัยครั้งนี้

ประเภทโรงเรียน

ประเภทของโรงเรียน เป็นตัวแปรหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพภายใน เพราะ จะเป็นตัวบ่งชี้ถึงความพร้อมในด้านทรัพยากรการบริหารที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาโรงเรียนพัฒนา นักเรียนให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐาน โรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งโรงเรียนขนาดใหญ่มี ม.1 ถึง ม. 7 ย่อมจะมีความพร้อมมากกว่าโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มีงบประมาณ บุคลากร การส่งเสริมสนับสนุน มีวัสดุครุภัณฑ์ สื่อการเรียน การสอน การนำนวัตกรรมไปใช้ในการสอน ประเภทของโรงเรียนเป็นตัวแปรที่จะสร้างความต่างใน พฤติกรรมการทำงานของผู้บริหารและครูผู้สอน ดังผลการวิจัยของ จิรศักดิ์ จันทร์ช่วงโชติ (2538) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐาน โรงเรียนมัธยมศึกษา ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัด เขตการศึกษา 11 โดยพิจารณาตามขนาดโรงเรียนพบว่า ผู้บริหารในโรงเรียนแต่ละประเภท มีการปฏิบัติงานโดยรวม ทุกด้านและแต่ละด้านอยู่ในเกณฑ์มาก ยกเว้นประเภทโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่พิเศษปฏิบัติงานธุรการได้ในระดับมากที่สุด และพบว่า โรงเรียนขนาดต่างกัน ปฏิบัติงานตาม เกณฑ์มาตรฐาน โรงเรียนมัธยมศึกษาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539, หน้า 46-47) ได้ศึกษา การประเมินมาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดทั่วประเทศ จำนวน 31,419 โรงเรียน พบว่า โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่ผ่านทุกมาตรฐาน จำแนก ตามประเภทของโรงเรียน ปริมาณการผ่านมาตรฐานและประเภทของโรงเรียนมีความสัมพันธ์กัน ในเชิงบวก กล่าวคือ ประเภทโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ผ่านมาตรฐานสูงกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก ในเกือบทุกระดับการศึกษา

กรมวิชาการ (2540) ได้ศึกษา ศักยภาพของนักเรียนทั่วประเทศ ในระดับชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 จำนวน 12,969 คน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 11,327 คน และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 8,973 คน โดยเปรียบเทียบระดับศักยภาพของนักเรียนตามประเภทโรงเรียน พบว่า ระดับ ชั้นประถมศึกษาและชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น นักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีศักยภาพรวมสูงกว่า นักเรียนในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก และระดับมัธยมศึกษาตอนปลายนักเรียนในโรงเรียน ขนาดใหญ่ มีศักยภาพรวมสูงกว่านักเรียนในโรงเรียนขนาดกลาง

สารทิ ฐนกุลพงษ์ (2542, หน้า 101) ได้ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสภาพ ของผู้บริหารโรงเรียนและตัวแปรสภาพของโรงเรียนกับการบริการชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา

สังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า บริการชุมชนโดยภาพรวมของโรงเรียนสัมพันธ์กับตัวแปรด้านขนาดของโรงเรียน ความพร้อมด้านวัสดุอุปกรณ์เพื่อการบริการชุมชน ความร่วมมือจากเอกชน ความร่วมมือจากผู้นำศาสนา และความร่วมมือจากทุกส่วนราชการที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายงาน พบว่า อาคารสถานที่ สัมพันธ์กับประเภทของโรงเรียนและความร่วมมือทางศาสนา ด้านวัสดุอุปกรณ์ มีความสัมพันธ์กับประเภทโรงเรียน

เกียรติศักดิ์ พันจันทร์ (2543) ได้ศึกษา การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร โดยศึกษาผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 200 คน เพื่อศึกษาปัญหาและการเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานโรงเรียน จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า มีการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานโรงเรียน ทั้ง 3 ด้าน คือมาตรฐานคุณภาพนักเรียน มาตรฐานการเรียนการสอน และมาตรฐานการบริหาร ปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับน้อย และมีบางรายการที่แตกต่างกัน เช่น ด้านการบริหาร ผลการวิจัย พบว่า มีความแตกต่างกัน คือ ด้านการจัดข้อมูลสารสนเทศได้ครบถ้วนตามภารกิจงานและตรงตามความต้องการ

ดวงดาว ทองผ่อง (2545, หน้า 108) ศึกษา สภาพและปัญหาการประเมินคุณภาพภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า สภาพและปัญหาการประกันคุณภาพภายใน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน จำแนกตามขนาดโรงเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลการวิจัยดังกล่าว ประเภทโรงเรียนน่าจะมีปัญหาเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนมัธยมศึกษาแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงเลือกขนาดของโรงเรียนเป็นตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้

ประสบการณ์ในการทำงาน

ประสบการณ์การทำงานเป็นจำนวนของปริมาณ ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานประเมินโดยจำนวนและความหลากหลายของตำแหน่งการบริหารดูแล รับผิดชอบ และระยะเวลาที่ปฏิบัติงานกับแต่ละตำแหน่ง เพื่อที่จะปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสบการณ์การทำงานเป็นปัจจัยหรือตัวแปรที่น่าสนใจและสำคัญยิ่ง เนื่องจากประสบการณ์เป็นผลกระทบต่อพฤติกรรมของบุคคลในองค์กร (ธงชัย สันติวงษ์ และชัยยศ สันติวงษ์, 2533 หน้า 54) ประสบการณ์ทำให้บุคคลได้มีโอกาสได้เรียนรู้ ทำความเข้าใจ มองเห็นปัญหาได้ชัดเจนและถูกต้องตามหลักความเป็นจริง เกิดทักษะและเจตคติที่ดีในการปฏิบัติงาน ยังมีประสบการณ์การทำงานมากขึ้นเท่าใดยิ่งส่งผลดีต่อการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้นเท่านั้น เพราะว่าประสบการณ์การทำงานเป็นการสะสมทักษะในการทำงานที่ดี ยิ่งปฏิบัติงานเป็นระยะเวลานานหรือมีความอาวุโสมากขึ้นเท่าใดก็จะพบว่า มีความสามารถและทักษะในการบริหารงานมากขึ้นเท่านั้น ครุมีประสบการณ์

และปฏิบัติการสอนมานานจะมีทักษะและมีความชำนาญ จนสามารถนำมาปรับการดำเนินงานให้เกิดผลดีแก่หน่วยงานได้ ดังที่ผลการศึกษาของ สุจิตรา จรจิตร (2532, หน้า 80) ที่พบว่า ที่มีอายุราชการมาก หรือการได้รับชี่สูง ก็ยังจะทำให้สามารถนำประสบการณ์มาช่วยดำเนินงานให้สำเร็จ ลุล่วงแก่หน่วยงานมากขึ้นเท่านั้น และสอดคล้องกับอัมพรศรี เอี่ยมตระกูล (2542) ได้ทำการศึกษาพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีปัญหาการบริหารงานระดับก่อนประถมศึกษาในเขตพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกต่างกัน

ระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา คือชั้นความรู้ ภูมิการศึกษาของมนุษย์ เป็นระดับการศึกษาที่บุคคลได้รับ หรือสำเร็จการศึกษา จะเห็นได้ว่าบุคคลที่มีวุฒิการศึกษาสูงอาจมีความรู้ต่องานดีกว่า บุคคลที่มีวุฒิการศึกษาต่ำ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2533, หน้า 27-28) ได้ส่งเคราะห์งานวิจัย 50 เรื่องเพื่อพิจารณาประเมินประสิทธิผลของสถานศึกษาระดับ ประถมศึกษา พบว่า วุฒิ การศึกษาของผู้บริหารและครูผู้สอนมีอิทธิพลต่ออัตราการเลื่อนชั้น อัตราการเรียนและต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และพบว่า ครูวุฒิปริญญาตรีหรือสูงกว่าปริญญาตรีจำนวนมาก นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าสถานศึกษาที่ครูมีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี จะมีผลตรงข้าม

สรุปได้ว่า ระดับศึกษาของผู้บริหารและครูผู้สอนน่าจะมีปัญหาเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนมัธยมศึกษาแตกต่างกัน ดังนั้นผู้วิจัย เห็นว่า วุฒิการศึกษาน่าจะเป็นตัวแปรที่สำคัญอีกประการหนึ่ง สำหรับการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำหรับงานวิจัยในประเทศและงานวิจัยต่างประเทศที่กล่าวต่อไปนี้ ไม่ได้เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรง กับการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนมัธยม แต่เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา ดังต่อไปนี้

งานวิจัยในประเทศ

ชาติชาย พิมพิไสย (2543) ได้ศึกษา การดำเนินประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า การปฏิบัติงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาโดยภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับมาก ในการวางแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการวางแผนพัฒนาข้อมูลสารสนเทศ ด้านการกระตุ้นส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนปฏิบัติตาม ธรรมเนียมโรงเรียน ส่วนปัญหาการปฏิบัติการควบคุมคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับน้อย ปัญหาที่สำคัญคือ ด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา ข้อเสนอแนะโรงเรียนควรดำเนินงานตามที่กำหนด การกำกับติดตามควรมีการปฏิบัติอย่างจริงจัง การพัฒนาครูผู้สอนควรมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

เรวัตติ ปานธรรม (2544) ได้ศึกษา การดำเนินประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

ขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า

- 1) การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี มีการดำเนินงานตามมาตรฐานทั้ง 3 ด้านคือ องค์ประกอบ ด้านปัจจัยมาตรฐาน ด้านกระบวนการและมาตรฐาน และด้านผลผลิตอยู่ในระดับปานกลาง
- 2) เปรียบเทียบการดำเนินการตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอน ในภาพรวม การประกันคุณภาพมาตรฐานทั้ง 3 ด้านพบว่าการดำเนินการไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มาตรฐานการเรียนการสอนมีสภาพการดำเนินแตกต่างกัน

อภิศักดิ์ คงเจริญ (2545) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ความพร้อมและปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาเขตการศึกษา 12 ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนกับครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อความพร้อมในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาแตกต่างกัน และข้าราชการครูซึ่งปฏิบัติงานในโรงเรียนตั้งอยู่ในเขตพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกกับข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนซึ่งตั้งอยู่นอกเขตพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก มีความคิดเห็นต่อการดำเนินการประกันคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษาแตกต่างกัน

ธงชัย พุ่มชลิต (2545) ได้ทำศึกษา การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดตราด โดยใช้กรอบความคิด “วงจรเดมมิง” พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารโดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับมาก ในขณะที่ระดับความคิดเห็นของครูอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครู พบว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ทำเนียบ มหาพรหม (2545) ได้ศึกษาเรื่อง การติดตามการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี พบว่า โรงเรียนได้ปฏิบัติงานตามมาตรฐานประกันคุณภาพการศึกษา โดยภาพรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับคือ ด้านกระบวนการ ด้านปัจจัย และด้านผลผลิต การปฏิบัติงานตามมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษายังมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ทุกด้าน คือ ด้านบริหาร และการจัดการด้านหลักสูตรและการสอนด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม และในด้านบุคลากร ข้อเสนอแนะควรสร้างความตระหนักในบทบาทหน้าที่ของบุคลากร จัดกิจกรรมที่ให้นักศึกษามีจิตมุ่งมั่นในการพัฒนาองค์การร่วมกัน จัดอบรมสัมมนาประชุมชี้แจงแนวทางในการปฏิบัติงาน และการวางแผนการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาาร่วมกัน

ดวงดาว ทองผ่อง (2545, หน้า 108) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพและปัญหาการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานประถมศึกษากรุงเทพมหานครใน 3 ด้าน คือ การเตรียมการประกันคุณภาพภายใน การดำเนินการประกันคุณภาพภายใน และการรายงานการประกันคุณภาพภายใน โดยจำแนกตามตัวแปร ตำแหน่ง ขนาดโรงเรียน และบุคลิกลักษณะการเป็นผู้นำพบว่า 1) สภาพการประกันคุณภาพภายใน โดยรวมและรายด้านทุกด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 2) ปัญหาการประกันคุณภาพภายใน โดยรวมและรายด้านทุกด้าน พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย 3) ผลการเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการประกันคุณภาพภายในจำแนกตามตำแหน่ง พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นต่อสภาพและปัญหาในการประกันคุณภาพภายใน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) ผลการเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการประกันคุณภาพภายใน จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอน โรงเรียน ขนาดต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาในการประกันคุณภาพภายใน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนที่อยู่ในโรงเรียนขนาดต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการรายงานประกันคุณภาพภายในแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับการเตรียมการและการดำเนินการประกันคุณภาพภายในไม่แตกต่างกัน

ชนศ คิษฐ์แก้ว (2545) ได้ศึกษา สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา ด้านกระบวนการมาตรฐานที่ 1 มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเลย ผลการศึกษาปรากฏว่า 1) สภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาด้านกระบวนการมาตรฐานที่ 1 มีการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ พบว่า อยู่ในระดับมาก และปัญหาในการดำเนินการ พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง 2) การเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาด้านกระบวนการมาตรฐานที่ 1 มีการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบพบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่มีสภาพการดำเนินงานมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก ส่วนปัญหาการดำเนินงาน โรงเรียนขนาดใหญ่มีปัญหาน้อยกว่าขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดกลางมีปัญหาน้อยกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก บุคลากรที่มีประสบการณ์ในการทำงานมาก มีสภาพการดำเนินงานมากกว่าบุคลากรที่มีประสบการณ์ปานกลาง และบุคลากรที่มีประสบการณ์ระดับปานกลาง มีสภาพการดำเนินงานไม่แตกต่างกับบุคลากรที่มีประสบการณ์น้อย ส่วนปัญหาในการดำเนินงาน บุคลากรที่มีประสบการณ์มากมีปัญหาในการดำเนินงานน้อยกว่าบุคลากรที่มีประสบการณ์น้อย และกลุ่มผู้บริหารมีสภาพการดำเนินงานมากกว่ากลุ่มผู้สอนและกลุ่มผู้บริหารมีปัญหาในการดำเนินงานน้อยกว่ากลุ่มผู้สอน และข้อเสนอแนะควรมีการพัฒนาเทคโนโลยีและสารสนเทศให้ทันสมัย มีการจัดองค์กร การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม มีการวิเคราะห์หาความต้องการจำเป็น

ในการทำแผนพัฒนาคุณภาพและแผนปฏิบัติประจำปีของโรงเรียนและมีระบบการติดตาม ตรวจสอบ ทบทวน และนิเทศเพื่อนำข้อมูลไปปรับปรุงพัฒนาคุณภาพต่อไป

อุดม เอี่ยมสร้อย (2545) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพ การศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ ในการเตรียมความพร้อม เพื่อรับการประเมินจากองค์กรภายนอก ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พบว่า ปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์ ตาม ความคิดเห็นของผู้บริหารผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการและ ครู โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับน้อย 3 ด้าน คือ ด้านการศึกษา ด้านการเตรียมการ ด้านการ วางแผนการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้ และอยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน คือ ด้านการ ตรวจสอบและการทบทวนคุณภาพการศึกษา ด้านพัฒนาและการปรับปรุงคุณภาพและด้านการเตรียม การรับการประเมินจากองค์กรภายนอก และเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินการประกัน คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์ ความคิดเห็นของผู้บริหาร ผู้ช่วยบริหาร ฝ่ายวิชาการ ครู โดยรวมและรายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกัน

สุภรณ์ แสงพะกาย (2545) ได้ศึกษา การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอำนาจเจริญ ในมาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐาน ด้านกระบวนการ และมาตรฐานด้านปัจจัย พบว่า มีการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาอยู่ใน ระดับมาก ผู้บริหารและข้าราชการครูที่ตำแหน่งหน้าที่ต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการ ประกันคุณภาพการศึกษาไม่แตกต่างกัน และผู้บริหารและข้าราชการครู ใน โรงเรียนที่ขนาด ต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในภาพรวมแตกต่างกัน

สวาท นาคเสน (2545) ได้ศึกษา การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า มีการดำเนินงานประกันคุณภาพ การศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผู้บริหารและครูผู้สอนมุ่งความคิดเห็นเกี่ยวกับการ ดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ข้าราชการครูมีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานประกัน คุณภาพการศึกษาในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ข้าราชการครูที่อยู่ในโรงเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยว การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา ในภาพรวมแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยโรงเรียนขนาดใหญ่มีการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างจาก โรงเรียนขนาดกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และแตกต่างจากโรงเรียนขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ชาญณรงค์ คำเจียบ (2546) ได้ศึกษา การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาตามทัศนะของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาตามทัศนะของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับมากข้าราชการครูอยู่ในตำแหน่งหน้าที่ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาไม่แตกต่างกัน และข้าราชการครูในโรงเรียนที่ขนาดต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดใหญ่มีทัศนะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พงศ์เทพ จิระโร (2546, หน้า 364-360) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสำหรับการศึกษาเพราะทางของกองทัพเรือ สรุปผลวิจัยพบว่า มาตรฐานคุณภาพการศึกษาของกองทัพบกที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 8 มาตรฐาน ทั้งระดับอุดมศึกษาปริญญาตรี และระดับต่ำกว่าปริญญาตรี โดยในระดับอุดมศึกษาปริญญาตรีประกอบด้วยตัวบ่งชี้ที่ที่แสดงความเห็นเพราะทางของกองทัพบกจำนวน 21 ตัวบ่งชี้ ส่วนที่สอดคล้องกับ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา จำนวน 25 ตัวบ่งชี้รวมเป็น 46 ตัวบ่งชี้ ส่วนในระดับอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ที่แสดงความเห็นเพราะทางของกองทัพบกจำนวน 17 ตัวบ่งชี้

เพ็ญภา ฉลอง (2547, หน้า 107-111) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จังหวัดสมุทรปราการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา การวิจัยแบบสอบถามมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ และการจัดลำดับข้อเสนอแนะในการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวและหาค่าความถี่ ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนจังหวัดสมุทรปราการ โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากส่วนปัญหาการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนประถมศึกษา โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับน้อย 2) การเปรียบเทียบสภาพปัญหาการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนจังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตามตำแหน่งและ ขนาดโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 และเปรียบเทียบปัญหาการประกันคุณภาพภายในโดยรวมจำแนกตามตำแหน่งและขนาดโรงเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

สุนันทา แก้วสุข (2553, หน้า 356-359) ได้ศึกษา รูปแบบการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาที่ผ่านการประเมินในระดับดี กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ได้ดำเนินการ

ประกันคุณภาพการศึกษาภายในให้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาตามปกติโดยมีการ
แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาและดำเนินการ โดยยึดหลักวงจร PDCA
4 ขั้นตอนคือ การวางแผน การปฏิบัติ การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา
ซึ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ได้จัดทำรายงานการประเมินตนเองทุกปี และดำเนินการประเมิน
คุณภาพการศึกษาภายนอก 5 ปี และพบว่า ปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการดำเนินการประกัน
คุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมที่ทำให้ผ่านการประเมินในระดับดี แบ่งเป็น
2 กลุ่มคือ ปัจจัยภายใน ได้แก่ปัจจัยทางด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร ปัจจัยด้านกายภาพ และปัจจัย
ทางด้านกระบวนการประกันคุณภาพ ส่วนปัจจัยภายนอกได้แก่ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

กล่าวโดยสรุป ในการพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาส่งผลดีต่อ
การปฏิบัติงานของบุคลากรทุกฝ่าย ทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามขั้นตอน เกิดความตระหนักและ
ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา รวมถึงการมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลขึ้น หากจัดให้มี
การดำเนินการอย่างต่อเนื่องจะส่งผลดีต่อการปฏิบัติงานของทางโรงเรียนและจะส่งผลสะท้อนถึง
คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนได้ให้เป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป

งานวิจัยต่างประเทศ

มิลเลอร์ (Miller, 1975) ได้ทำการวิจัย การใช้ได้ของเกณฑ์การรับรองรางวัลคุณภาพ
แห่งชาติมัลคอล์มบอลดริจ หรือแม่แบบที่คิวเอ็มของประเทสหรัฐอเมริกา ในการประเมินกิจการ
นักศึกษาในมหาวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า เกณฑ์การรับรองมีความเหมาะสมในการประเมิน
คุณภาพของกิจการนักศึกษาในมหาวิทยาลัย เกณฑ์ที่เพิ่มเติมที่เป็นไปได้คือ การประเมินผลลัพธ์
ทางวิชาการ การพัฒนานักศึกษา และคุณภาพของการบริหารด้านการเงิน หัวหน้าห้องกองกิจการ
นักศึกษา ได้เสนอว่า เกณฑ์ที่เพิ่มเติมอาจเพิ่มเข้าไปภายในเจ็ดประเภทของเกณฑ์ได้

อดัมส์ (Adams, 1978) ได้ทำการศึกษา การวางแผนนโยบายเกี่ยวกับการจัดการศึกษา
ในรัฐเพนซิลเวเนีย พบว่า การวางแผนก็คล้ายกับรูปแบบกระบวนการนโยบาย ซึ่งจะต้องมีเทคนิค
อันเป็นคุณสมบัติหลักในกรณีการศึกษา ต้องอาศัยจากสภาพต่าง ๆ ที่คล้ายกันเพื่อเอามาสนับสนุน
นั้น ๆ การประเมินคุณภาพการศึกษามีความมุ่งหมายเพื่อขยายโรงเรียนต่าง ๆ ที่กำลังได้รับผลสำเร็จ

เบซา (Beza, 1984) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การประเมินปฏิรูปการศึกษาของอาจารย์
คณะศึกษาศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ระบุความต้องการปฏิรูปเนื้อหาและกระบวนการ
และการปฏิรูปการฝึกหัดครูในคณะศึกษาศาสตร์ ทั้งอาจารย์และผู้อำนวยการฝึกหัดครู สนับสนุน
องค์ประกอบของหลักสูตรการประกันคุณภาพอย่างเต็มที่ ยกเว้นการใช้วิธีการประเมินผลที่มีอยู่เดิม
แม้ว่าความสามารถในการสอนของผู้สำเร็จการศึกษาคาดว่าจะเพิ่มขึ้นพร้อมกับการใช้หลักสูตร
การประกันคุณภาพก็ตาม ยังมีความห่วงใยเกี่ยวกับการมีจำนวนนักศึกษาลดลงในบางสถาบัน

และเกี่ยวกับเรียนครบสมรรถนะทุกด้าน การฝึกสอนที่แก้ไขใหม่และการรับรองคุณวุฒิ

ปีเตอร์ (Peter, 1994) ได้ศึกษาและเสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาในประเทศออสเตรเลีย โดยได้กล่าวถึงความจำเป็นของการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาในปัจจุบันและอนาคตว่า คุณภาพมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการศึกษา จากนั้นได้กล่าวถึงกระบวนการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาโดยยึดการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการกำหนดเป้าหมายและทิศทางการพัฒนาการเรียนรู้อย่างชัดเจนให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยใช้ฐานข้อมูลที่มีคุณภาพ กำหนดระบบและวิธีการควบคุมคุณภาพทั้งในส่วน of กระบวนการและผลลัพธ์ และมุ่งมั่นให้สถานศึกษามีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และได้สรุปว่า การประกันคุณภาพการศึกษาไม่สามารถรับประกันคุณภาพของผู้เรียนได้แต่กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นวิธีการที่นำไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องได้

แพททรีเซีย (Patricia, 1996) ได้ศึกษา การประเมินการก้าวไปสู่การประกันคุณภาพการศึกษาและการควบคุมการปฏิบัติในประเทศเยอรมัน สวีเดน ฝรั่งเศส นิวซีแลนด์ และออสเตรเลีย พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนในระบบการประกันคุณภาพการศึกษานั้น กลไกทางสังคมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในประเทศเยอรมันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมา จากจังหวัดหนึ่งไปสู่จังหวัดหนึ่ง การประกันคุณภาพการศึกษา และการควบคุมการประเมินถือว่า เป็นหน้าที่ของครูทุกคนที่จะต้องรับผิดชอบต่ออาชีพของตน ซึ่งต้องดำเนินการอย่างมีเหตุผล และกระบวนการที่ชัดเจน ในประเทศสวีเดนมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมา ในการประกันคุณภาพการศึกษาจนถึงการประเมินครูในสถานศึกษา ซึ่งต้องเกิดการพัฒนาอย่างชัดเจน ในประเทศฝรั่งเศสให้ความสำคัญและเชื่อถือการใช้ข้อสอบภายนอกโรงเรียน โดยมีการควบคุมจากส่วนกลาง ในประเทศนิวซีแลนด์ให้ความสำคัญกับการประเมินจากบุคลากรภายนอกที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษามีระบบการสอนมาตรฐานกลางที่ใช้อ้างอิงไปสู่การยอมรับที่เป็นมาตรฐาน มีการเตรียมการอย่างมีแบบแผนสู่การควบคุมคุณภาพและการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาและการศึกษาขั้นสูงต่อไป

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในประเทศและต่างประเทศ สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสามารถปฏิบัติได้ตามขั้นตอนการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน ได้แก่ การเตรียมความพร้อมและการวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบ และการประเมินผล และการพัฒนาปรับปรุง ซึ่งตำแหน่ง ประเภทโรงเรียน ประสบการณ์ในการทำงาน ระดับการศึกษาของบุคลากร มีผลต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในแตกต่างกันและควรหาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา นครหลวงเวียงจันทน์ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว